

ב"ה טוב טעם ודעת למדני ומדעני (ל"ב) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מקדש** – פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבוי**; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** – טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקדש** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תראסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רציונו לנשא אחר בהלכה:

1.1 דברים שפטים טז, יח (התשע"א)

דברים שפטים טז, יח: שפטים וְשֹׁטְרִים תִּתֶן-לָהֶם בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר הָיָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָהֶם לְשֹׁטְרֵיךָ וְשֹׁפְטֵי אֶת-הָעָם מִשְׁפַּט-צֶדֶק:

[רש"י] בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ - בכל עיר ועיר (ראה) **[ספרי פרשה ד קמד]**. **לְשֹׁטְרֵיךָ** - מוסב על **תִּתֶן-לָהֶם**: **שופטים ושוטרים תתן להם לשבטיך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נותן להם**. **לְשֹׁטְרֵיךָ** - מלמד שמושיבין דינין לכל שבט ושבט ובכל עיר ועיר (ראה שם).

[בבלי סנהדרין פו, ב משנה פ"א מ"ב]. זקן ממרא על פי בית דין, שנאמר **(דב' שפ' יז, ח)** **כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דָבָר לְמִשְׁפָּט**. שלשה בתי דינין היו שם, אחד יושב על פתח הר הבית, ואחד יושב על פתח העזרה, ואחד יושב בלשכת הגזית, באין לזה שעל פתח הר הבית, ואומר: כך דרשתי, וכך דרשו חבירי, כך לימדתי וכך לימדו חבירי. אם שמעו - אמר להם, ואם לאו - באין להן לאותן שעל פתח עזרה. ואומר: כך דרשתי וכך דרשו חבירי, כך לימדתי וכך לימדו חבירי, אם שמעו - אמר להם, ואם לאו - אלו ואלו באין לבית דין הגדול שבלשכת הגזית, שממנו יוצא תורה לכל ישראל, וגו'.

[ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק דברים פרשת שופטים] לומד מ-**[בבלי סנהדרין פו, ב]** כי שלושה בתי דינין שליד המקדש מרומזים בפסוק **(דב' שפ' טז, יח)** **שפטים וְשֹׁטְרִים תִּתֶן-לָהֶם בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ** וגו'. **תִּתֶן-לָהֶם** היינו שתתן בלבך **שפטים וְשֹׁטְרִים** (כמו שנתבאר במאמר הקודם). ואמר הלשון **בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ** שתיבת כל כולל שלוש (כידוע מכמה מקומות) והוא כמו שאמרו **(סנהדרין פו, ב)** שיש שלושה בתי דינין אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה ואחד יושב בלשכת הגזית. והם כנגד קדושת השלושה מחנות על פתח הר הבית נראה בפשוטו שהוא מבחין להר הבית והוא קדושת ירושלים מחנה ישראל. ועל פתח העזרה היינו בהר הבית והוא קדושת מחנה לוייה. ובלשכת הגזית הוא כנגד מחנה שכינה שכבר היה פתוח לחציו שבקודש שלא היה מחיצה ביניהם (יומא כ"ה א) וגו'.

שפטים וְשֹׁטְרִים – מונה רביע, בתפקיד של לפחות ארבע. ע"פ המקורות הנ"ל לכל עם ישראל מערכת משפטית בעלת חמשה שלבים: שלושה שלבים ליד המקדש הממונה על כולם בלשכת הגזית, ותחתיו היושב על פתח העזרה, ותחתיו היושב על פתח הר הבית, ותחתיו שני שלבים במדינה בית דין לכל שבט, בית דין לכל עיר.

כמו-כן היה בית דין של כהנים לעניני המקדש. **[משנה כתובות פ"א, מ"ה]** האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שמתייחד עמה אחת אלמנת ישראל ואחת אלמנת כהן כתובתן מנה **בית דין של כהנים** היו גובין לבתולה ארבע מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים:

[בבלי עירובין לב, א], [פסחים צ, ב] דאמר רב שמעיה: חזקה אין בית דין של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל מעות שבשופר.

דברים שפטים טז, כא: : ס לא-תטע לה אשקה כל-עץ אצל מזבח ה' אלהיך אשר תעשה-לה: לא-תטע לה אשקה - מרכא תביר טפחא,

[רש"י] אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית, **[עיקר שפתי"ח]** כי לא תטע נופל גם כן על נטיעת אוהל וגו'

[בבלי תמיד כט, א] גפן - דתניא: גפן זהב היתה עומדת על פתח ההיכל, ומודלה על גבי כלונסות, וכל מי שמתנדב עליה **[דף כט, ב]** או גרגיר או אשכול - מביא ותולה בה. אמר ר' אלעזר ברבי צדוק: מעשה היה ונמנו עליה שלש מאות כהנים לפנותה.

[רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פ"ו ה"ט] הנוטע אילן אצל המזבח או בכל העזרה בין אילן סרק בין אילן מאכל אע"פ שעשאו לנוי למקדש ויופי לו הרי זה לוקה שנאמר **(דב' שפ' טז, כא)** **לא-תטע לה אשקה כל-עץ אצל מזבח ה' אלהיך**, מפני שהיה זה דרך עובדי כוכבים נוטעין אילנות בצד מזבח שלה כדי שיתקבצו שם העם.

[ה"י] אסור לעשות אכסדראות של עץ במקדש כדרך שעושים בחצרות אע"פ שהוא בבנין ואינו עץ נטוע, הרחקה יתירה היא שנאמר **(דב' שפ' טז, כא)** **כל-עץ**, אלא כל האכסדראות והסבכות היוצאות מן הכותלים שהיו במקדש של אבן היו לא של עץ. (השגת הראב"ד אלא כל האכסדראות וכו' של אבן היו לא של עץ. א"א לשכת העץ בית היתה, בימה של עץ שעושים למלך בשעת הקהל לשעתה היתה, וכן גזוטרטא שהקיפו בעורת נשים בשמחת בית השואבה לשעתה היתה.)

[ספר החינוך מצוה תירד] אמרו חכמים על מי שהוא מעמיד דיין שאינו הגון כאילו הקים מצבה, שנאמר **(דב' שפ' טז, כב)** **ולא-תקים לה מצבה**. ואם הוא מקום שיש בו תלמידי חכמים אמרו שהוא כאילו נטע אשרה, שנאמר **(דב' שפ' טז, כא)** **לא-תטע לה אשקה כל-עץ אצל מזבח ה' אלהיך [סנהדרין ז, ב]**.

ההסבר מתחיל מסוף הרישא המתיחס לכל הכתוב לפניו. **כל-עץ** – מקדש ברב-משמע עץ (א) עץ (ב) דמוי עץ שאינו מחומר עץ. **אשקה** – טפחא, פותחת טפח לאפיין את כל קבוצת הפרטים שלפניה מהכתוב אחריה **כל-עץ**. האיפיון **עץ** משמע עץ פרי או סרק הנוטע בארץ, ומהרבי **כל-עץ**, משמע גם עץ כרות, ועוד המלה נטיעה **מושאלת** לבניית בית כמו נטע אוהל.

אבל בעוד המלים **כל-עץ** מרבות משמעויות נוספות לעץ ולנטיעה, טעם **כל-עץ** – אתנה, מגביל האיסור רק לעץ נטוע או כרות. אבל **אכסדראות** ו**סבכות** אף הנראות כמו עץ אך עשויות מאבן, וכן בית ששימש לעניני המקדש, וכן עזרי עץ זמניים, וכעין עץ גפן ממכת מותרים, ראה השגות ראב"ד **[רמב"ם ה' עבר"כ פ"ו, ה"י]**.

לא-תטע – מקדש ברב-משמעות נטיעה בבית המקדש (א) נטיעה של עץ (ב) בניה מעץ (ג) בניה שלא מעץ כדמוי עץ **לא-תטע לה אשקה** - מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים הקשורה לנושא משמעויות מלת נטיעה אצל מזבח ה' והלכות שונות לפרטים לפי משמעות נטיעה. (א) נטיעה של עץ באדמה או בעצץ - אסורה (ב) בניה מעץ – קבועה – אסורה, בניה בעץ זמנית מותרת (ג) בניה שלא מעץ כדמוי עץ – מותרת.

אצל – רביע, אפשר מרמז על ארבעה מקומות לאסור נטיעה כפשוטה ובמשמעויות מושאלות (עץ כרות, בנין בית): (א) סמוך למזבח, (ב) בכל העזרה, (ג) כפי **[רמב"ן]** אזהרה לנוטע ולבונה בהר הבית, והבונה בהר הבית אסמכתא מדבריהם (של סופרים) ואפשר כי הרמז לכך בטעם רביע זה, (ד) בהשאלה למנוי דיין שאינו הגון, כאילו נטע אשרה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני ומדעי (ל"ב) כי במצוינות האמנית – התלים ק"ט, ש"ט; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **הצגת ההשערות**: **אנתח**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופקדים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

דברים שפטים יז,א: לא-תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע פי תועבת ה' אלהיך הוא: ס
אור החיים (א) לא תזבח וגו' אשר יהיה בו מום. ולא אמר אשר בו מום כפי מה שדרשו רבותינו ז"ל (בספרי) שבא הכתוב לאסור מום עובר רמזו בתיבת יהיה לומר כל היות מום בין קבוע בין עובר:

ואפשר עוד לומר, שאם הוחלה בה אבר שנעשית בו בעלת מום ואמרו הרופאים שעל כל פנים צריך לחותכו הגם שעדיין לא חתכו הרי זה פסול, והוא אומרו **לא-תזבח וגו', אשר יהיה בו מום** פירוש הגם שעתה אינו מום כיון שעומד להיות מום לא תזבחנו:

אשר יהיה בו מום – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, ע"פ **אור החיים** שני פירושים למצב לכתחילה ובפועל.
(א) בהמה בעלת מום עובר לכתחילה בשעה שהמום בה פסולה לקרבן, אבל בפועל כאשר המום עבר היא כשרה לקרבן ואין אומרים כיון שנדחית תיפסל לתמיד.

(ב) בהמה ש-הוחלה בה אבר ש(בעתיד) נעשית בו בעלת מום ואמרו הרופאים שעל כל פנים צריך לחותכו הגם שעדיין לא חתכו הרי זה פסול, והוא אומרו **לא-תזבח וגו', אשר יהיה בו מום** פירוש הגם שעתה (לכתחילה) אינו מום כיון ש(בפועל בעתיד) עומד להיות מום לא תזבחנו:

לא-תזבח – **טרסא**, בתפקיד אומדנה, ע"פ **אור החיים** בהמה ש-הוחלה בה אבר ש(בעתיד) נעשית בו בעלת מום ואמרו הרופאים (על פי אומדנה) שעל כל פנים צריך לחותכו

דברים שפטים יז,י: ועשית על פי הדבר אשר יצונו לך מן-המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יורה: בבלי עבודה זרה ח,ב אמר רב נחמן בר יצחק: לא תימא דיני קנסות, אלא שלא דנו דיני נפשות. מ"ט? כיון דחזו דנפיש להו רוצחין ולא יכלי למידן, אמרו: מוטב נגלי ממקום למקום כי היכי דלא ליחייבו, דכתיב: **(דברים יז) ועשית על פי הדבר אשר יצונו לך מן-המקום ההוא**, מלמד שהמקום גורם.

תוספות אלא שלא דינו דיני נפשות – ואם תאמר והא אמרינן בפרק אלו נערו (כתובות דף ל. ושם) משחרב בית המקדש אע"פ שבטלו ד' מיתות דין ד' מיתות לא נתבטלו כנאמר ב-**בבלי כתובות ל,א** והאמר רב יוסף, וכן תני רבי חייא: מיום שחרב בית המקדש, אף על פי שבטלו סנהדרין, ארבע מיתות לא בטלו; לא בטלו? הא בטלו לה! אלא, **(דף ל,ב)** דין ארבע מיתות לא בטלו, מי שנתחייב סקילה – או נופל מן הגג או חיה דורסתו, ומי שנתחייב שריפה – או נופל בדליקה או נחש מכישו, ומי שנתחייב הריגה – או נמסר למלכות או ליסטים שבאין עליו, ומי שנתחייב חנק – או טובע בנהר או מת בסונוכי!

תוספות מלמד שהמקום גורם – וא"ת והא ירושלים נמי איקרי מקום לגבי אכילת קדשים ומעשר שני וכתיב במקום אשר יבחר ה' וי"ל דלגבי דיני נפשות לא איקרי מקום אלא לשכת הגזית שהיתה חזיה בקרש וחציה בחול והיינו טעמא משום דבעי סנהדרין סמוך לשכינה והכי נמי אמרינן (לקמן דף נב.) כל המעמיד דין שאינו הגון כאילו נטע אשרה אצל מזבח דכתיב שופטים ושוטרים וסמך ליה לא הטע לך אשרה אצל מזבח ה' ולפיכך גלו וישבו בחנות אע"פ שחנות עצמו היה בהר הבית מ"מ לא היה סמוך לשכינה כלשכת הגזית וא"ת מנלן קפידא במקום שאר חייבי מיתות שלא בזקן ממרא דקרא לא כתיב אלא בזקן ממרא ויש לומר דדרשינן כל זמן שסנהדרין גדולה במקומה כדין אצל מזבח אז שופטים תתן לך בכל שעריך לשפוט דיני נפשות נסתלקו הם בטלו כל דיני נפשות [וע"ע תוס' שבת טו. ד"ה אלא ותוס' סנהדרין יד: ד"ה מלמד].

ועשית – רביע, אפשר ע"פ **תוספות ע"ז ח,ב** המסתמך על **כתובות ל,א**, לומר משחרב בית המקדש אע"פ שבטלו ד' מיתות דין ד' מיתות לא נתבטלו. רביע ירמז על קיום ארבע מיתות ב"ד כאשר ביה"ד הגדול יושב בלשכת הגזית או על כעין קיומם בגזירת ב"ד של מעלה, כאשר ביה"ד הגדול לא יושב בלשכת הגזית. הישיבה עצמה מתבררת בהמשך הפסוק.

על פי הדבר אשר יצונו לך מן-המקום ההוא – פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין בנין אב שמקום הסהדרין הגדולה בלשכת הגזית גורם, הנדרש מדין נפשות בזקן ממרא לשאר דיני נפשות בכל סנהדרי שהיא. פירשו תוספות רק בזקן ממרא הקפידה התורה לציין מקום סנהדרי גדולה אצל מזבח לדיני נפשות כך דרשינן כל זמן שסנהדרין גדולה במקומה כדין אצל מזבח אז שופטים תתן לך בכל שעריך לשפוט דיני נפשות נסתלקו הם בטלו כל דיני נפשות [וע"ע תוס' שבת טו. ד"ה אלא ותוס' סנהדרין יד: ד"ה מלמד].

והרלב"ג פירש שמקום הסנהדרין הגדולה בלשכת הגזית גורם לשמוע לדבריהם ואם יצאו משם העובר על דבריהם לא מחויב מיתה. **רלב"ג (י) ועשית על פי הדבר אשר יצונו לך מן-המקום ההוא** – צוה בכאן לעשות בהוראה הזאת לפי מה שהסכימו בית דין הגדול שבמקום הבחירה. ולפי שלא היה צריך לומר **מן-המקום ההוא**, למדנו מזה שאם יצאו **מן-המקום ההוא** והגידו, לא יחויב לשמוע לדבריהם, ומי שעבר על דבריהם אינו חייב מיתה; כי התורה דקדקה שיגידו זה **מן-המקום ההוא**. ושמרת לעשות ככל אשר יורה: וגו' – מגיד שאנחנו מחוייבים להמשך לדבריהם בדברי התורה ובכל מה שיבארו ממנה, ולזה אמר: **ככל אשר יורה:**

דברים שופטים יז,טו: שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא-אחיך הוא:
ב-**שום תשים עליך** מהכפילות משמע רבוי מלך אבל מפשטות הפסוק אין לרבות כי בזמן מסוים יש רק מלך אחד, אם כן מניין דרשת **רש"י** שימות הרבה כתובים כאן, ועל זה באה שיטת התוספות ואומרת שכאשר ממשמעות הפסוקים משמע למעט אז לא מרבים, ולמלך ממנים רק אחד ואין רבוי.

אפשר לתרץ מחלוקת זאת ע"פ תבנית הטעמים של **שום תשים עליך מלך** – מונח מהפך פשטא זקף-קטן, ע"פ **רש"י** **יבמות קב,א** שימות הרבה כתובים כאן, שיהו מקרב כאן, שיהו מקרב אחיך. לזה ירמז טעם מונח במלת **שום** לפני תבנית הטעמים של הקרא **תשים עליך מלך** – מהפך פשטא זקף-קטן. לתבנית זאת דרשה אחת כפשוטו המתיחסת למלך.

טעם מונח הקודם לתבנית טעמים כלשהי, שכאן היא מהפך פשטא זקף-קטן, מרמז לרבוי פעמים של השימוש בתבנית הטעמים ובתוכנה. כאן רבוי אוהרת **תשים עליך מלך**

בתוך כתוב זה נתחיל במלת וטעם **מלך** – זקף-קטן המרמז לשתי דרשות: (א) פשוטו של מקרא לענין מנוי מלך לישראל, (ב) **תשים עליך** – מהפך פשטא, מוציא מפשטו של מקרא ומלת **מלך** משמעותה שררה (מנהיגות), ואז **שום** – מונח לפני התבנית מהפך פשטא זקף-קטן מרבה שימות הרבה של שררות שהן לא מלך כפי שמונים רמב"ם וסכספ משנה. ולכל מינוי שררות בישראל מדאורייתא נדרש שלא יהא מגוי או גר או בן גרים עד שיהא אביו או אמו מישראל. דרך הסבר זאת מתאימה לכולי עלמא.

מקרב אחיך – מונח רביע, לפחות ארבע וכאן שררות רבות הנקראות **מלך** בשררות אלו נמנים ע"פ **רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד** שר צבא שר חמישים או שר עשרה, אפילו ממונה על אמת המים שמחלק ממנה לשרות, ואין צריך לומר דין או נשיא שלא יהא אלא מישראל, וב- **כסף משנה הלכות מלכים פ"א ה"ד** הוסיף עליהם ... לרבות שוטרי הרבים וגבאי צדקה וסופדי דינין מכין ברצועות ת"ל **מקרב אחיך תשים עליך**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני פשוט (ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תפנית ההשערות: אנתזה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשוט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקר – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – יקשה; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.2 דברים שפטים טז, יח (התשע"ב)

דברים שופטים יז, טו:

שׁוֹם תִּשִׂים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ

מִקִּרְבֵּי אֲחֵיךָ תִּשִׂים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ לֹא תִּבְחַר לְתֵת עֲלֶיךָ אִישׁ נֶכְרִי אֲשֶׁר לֹא-אֲחֵיךָ הוּא:

ההסבר הבא נערך בעזרת **"נחלת יעקב"** פירש רש"י בבלי יבמות קבא, ע"ף הוא דבעינן מקרב אחיך - אבל על הגר אפי' חבירו אתה מקים עליו, דיין בכלל מלך דכתיב (משלי טז), **מִלֶּךְ בְּמִשְׁפַּט יַעֲמִיד אָרְצָן** אם דומה דיין למלך שאין צריך כלום יעמיד ארץ ועוד שימות הרבה כתובים כאן כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך.

נשאלת השאלה הבאה: **שׁוֹם תִּשִׂים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ** פשט משמעות הכתוב, שבזמן מסוים יש רק מלך אחד, כלומר אין לרבות, אם כן מניין דרשת רש"י שימות הרבה כתובים כאן.

מצאנו ב-**בבלי בבא מציעא לאא**, שכאשר כתב רחמנא לשון כפולה כגון (שמ' מש' כנה) **עֲזֹב תַּעֲזֹב**, (דב' צ"ח' כנה) **שְׁלַח תְּשַׁלַּח** וכד', לשון כפולה בא לרבות פעמים חוזרות של ביצוע הפעולה, וב-**בבלי בבא מציעא לאא**, על **מוֹת יוֹמֵת** (24 פעם בתנ"ך) אם אינך יכול להמיתו במיתה שחייב בה לפי העבירה המיתהו בכל מיתה שימות בה (וכן **בבלי סנהדרין מחב**) (אופן אחר, ריבה אופן ביצוע מיתה חליפי).

ההסבר הבא נערך בעזרת הרב יוסף אוסטרי הי"ו ועל הפסוק (שמ' צ"ח' לאא), **מִחֲלֵלֶיךָ מוֹת יוֹמֵת** ב-**בבלי שבת עא**, כתב חילוק מלאכות מנלן, אמר שמואל אמר קרא (שמ' צ"ח' לאא), **מִחֲלֵלֶיךָ מוֹת יוֹמֵת** מיתות הרבה על חילול אחד, שואלת הגמרא האי במזיד כתיב ועונה אם אינו ענין למזיד (במיתה הנלמדת מ-) דכתיב (שמ' ויקהל להב), **כָּל-הָעֹשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוֹמֵת**: תנהו ענין לשוגג ומה **יוֹמֵת (רש"י)** (מתקן) **מוֹת יוֹמֵת**. יומת בממון ועוד ב-**רש"י** לאפושי קרבנות (לרבות הוצאות ממון לקרבנות חטאת)) שואל תוס' לא יכול להיות על מזיד כי אי אפשר להרגו בכמה מיתות, ומתוך שללא פסוק אחר הייתי אומר שהפסוק מדבר במזיד ו-**מוֹת יוֹמֵת** דברה תורה כלשון בני אדם, אבל כיון שיש פסוק אחר ללמד מיתה למזיד אם כך הפסוק **מוֹת יוֹמֵת** מדבר בשוגג ובא לרבות קרבן על כל שגגת מלאכה בהעלם אחד. **תורה תמימה הערה כז** ע"פ **תוס' שבת עא**, שמיתות הרבה הכוונה להרבה קרבנות חטאת על שגגת מלאכות רבות בהעלם אחד. ע"כ הרב אוסטרי הי"ו

וכן דעת רבנו ב-**(דב' ראה טויד)** **הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ** אולי תאמר שרק אם התברך הבית בזכות העבד תעניק לו מענק ביציאתו, בא ללמד שגם אם לא התברך.

אולם רבי אלעזר בן עזריה חולק וסובר שאם לא התברך הבית לא מעניקים לעבד. אם כן מה יעשה עם המלים **הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ**, המענה הוא דברה תורה כלשון בני אדם, וגם רבי שמעון סובר דברה תורה כלשון בני אדם.

שואל התוספות האם שניהם חולקים על כל הדרשות לעיל של רבי הפעמים כפי שהוסבר בכל מקום, **מתוך** התוס' ויש לומר דדווקא הכא בהני תרי קראי **(דב' ראה טות)** ו**הַעֲבַט תַּעֲבִיטְנוּ** ו-**(דב' ראה טויד)** **הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ**)) אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם, דמוכחי – פירוש שמהפסוקים משמע למעט כמו הענין של **הַעֲנִיק תַּעֲנִיק** שכתוב **אֲשֶׁר בִּרְכָךָ** (רק כאשר התברך תעניק) **דברים ראה טויד**: **הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצְאֲנֶיךָ וּמִגִּזְרֵיךָ וּמִקִּבְבֵּיךָ אֲשֶׁר בִּרְכָךָ ה' אֱלֹהֶיךָ תַּתֵּן-לוֹ**:

לכן מביא התוס' דוגמא נוספת **(שמ' מש' כביא)** **יָגַב יָגַב** שדרשינן בגמרא מהכפילות שבא לרבות גם אבידה והגמרא שואלת למאן דאמר שדברה התורה כלשון בני אדם מה איכא למימר, ומבאר התוס' שכאשר ממשמעות הפסוקים משמע למעט אז לא מרבים. טט – תבנית הטעמים של **יָגַב יָגַב** – מרכא טפחא, בתפקיד יתור לרבות, תומכת בדרשת הגמרא **לרבות** גם אבידה, אבל לעצם גניבת פקדון או אובדן פקדון מובן שאין רבוי אלא זה פעם אחת בלבד מבחינת המפקיד שכאשר מבקש החזרת הפקדון, זה איננו.

טט - הפסוקים יוצאי הדופן מצד המשמעות שאין לרבות על-אף כפילות הלשון לעומת הרבוי פעמים בפסוקים האחרים, אין בהם מונח לפני המלים המורות על כפילות פעולה וזה תומך שאין רבוי **שמות משפטים כביא**: **וְאִם-יָגַב יָגַב מֵעֵמּוֹ יִשְׁלַם לְבַעְלָיו**:

דברים ראה טו, **כִּי-פָתַח תִּפְתָּח אֶת-דְּרָךְ לְוָה וְהַעֲבַט תַּעֲבִיטְנוּ דֵי מַחְסְרוֹ אֲשֶׁר יַחֲסֵר לוֹ**: פתח תפתח מוסכם הרבוי על כולם, והעבט העבטנו ממועט

ב-**שׁוֹם תִּשִׂים עֲלֶיךָ** מהכפילות משמע רבוי **מִלֶּךְ** אבל מפשטות הפסוק אין לרבות כי בזמן מסוים יש רק **מִלֶּךְ** אחד, אם כן מניין דרשת **רש"י שימות הרבה כתובים כאן**, ועל זה באה שיטת התוספות ואומרת שכאשר ממשמעות הפסוקים משמע למעט אז לא מרבים, ולמלך ממנים רק אחד ואין רבוי.

אפשר לתרץ מחלוקת זאת ע"פ תבנית הטעמים של **שׁוֹם תִּשִׂים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ** – מונח מהפך פשטא זקף-קטן, טעם מונח הקודם לתבנית טעמים כלשהי, שכאן היא מהפך פשטא זקף-קטן, מרמז לרבוי פעמים של השימוש בתבנית הטעמים ובתוכנה. כאן רבוי אוזרת **שׁוֹם תִּשִׂים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ**

בתוך כתוב זה נתחיל במלת וטעם **מִלֶּךְ** - זקף-קטן המרמז לשתי דרשות: (א) פשוטו של מקרא לענין מנוי מלך לישראל, (ב) **תִּשִׂים עֲלֶיךָ** – מהפך פשטא, מוציא מפשוטו של מקרא ומלת **מִלֶּךְ** משמעותה שררה (מנהיגות), ואז **שׁוֹם** – מונח לפני התבנית מהפך פשטא זקף-קטן מרבה שימות הרבה של שררות שהן לא מלך כפי שמונים רמב"ם וספ"מ משנה. ולכל מינוי שררות בישראל מדאורייתא נדרש שלא יהא מגוי או גר או בן גרים עד שיהא אביו או אמו מישראל. דרך הסבר זאת מתאימה לכולי עלמא.

לשיטת תוס' למד"א דיברה תורה כלשון בני אדם וכאשר מתוכן הענין מובן שאין רבוי, יקשה על דרשת חז"ל **שׁוֹם תִּשִׂים** לרבות שימות הרבה, שהרי בפסוק כתוב מלך, אם כן יש כאן מיעוט, מניין לרבות שימות הרבה, ויש לומר כי לדרשת חז"ל יש אסמכתא בתבנית הטעמים מונח מהפך פשטא זקף-קטן לשימות הרבה.

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדני (ט"ו) כי במצוותך האמתית – תהלים קי"ט, ט"ז; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות: אנתח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להנגיל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרשא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו I** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רבוע** – 4; **מונח רבוע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנא = תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלשא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

אַשְׁרֵי יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיךָ בּוֹ - מרכא תביר מרכא טפחא אתנה. קבוצת פרטים שלא על כולן חלה אותה הלכה. ואפשר כי לכך כתב **רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ג** אין מעמידין מלך בתחילה אלא על פי בית דין של שבעים זקנים ועל פי נביא, כיהושע שמינהו משה רבינו ובית דינו, וכשאלו דוד שמינם שמואל הרמתי ובית דינו. ונלמד מכאן כי ממליכים מלך ע"פ בית דין של שבעים ואחד ונביא, או ע"פ נביא לבד כי בהמלכת שאלו ודוד לא היה בית דינו של שמואל עמו. אפשר כי הודיע להם אח"כ.

רבוי שררות שהוזכרו לעיל נדרש מהקרא **מְקַרְב אֱחִיךָ** – מונח רביע, לפחות ארבע וכאן שררות רבות הנקראות **מְלִיךָ**. בשררות אלו נמנים ע"פ **רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד** שר צבא שר חמשים או שר עשרה, אפילו ממונה על אמת המים שמחלק ממנה לשרדות, ואין צריך לומר דין או נשיא שלא יהא אלא מישראל, וב- **כסף משנה הלכות מלכים פ"א ה"ד** הוסיף עליהם ... לרבות שוטר הרבים וגבאי צדקה וסופרי דיינין מכין ברצועות ת"ל **מְקַרְב אֱחִיךָ תְּשִׂים עֲלֶיךָ** ...

מְלִיךָ – ונראה כי הריטב"א סבור כי מלך חייב להיות מיוחס לגמרי שאביו ואמו מישראל, אבל שאר שררות מספיק שאביו או אמו יהיו מישראל. כגון **דיין כפי רש"י** ב-**בבלי יבמות קבא**, **דיין בכלל מלך דכתיב (משלי כ"ט) מְלִיךָ בְּמִשְׁפַּט יַעֲמִיד אַרְצָא** אם דומה דין למלך שאין צריך כלום יעמיד ארץ

כתב **רמב"ם הל' סנהד' פ"א ה"א**, כי בדיני נפשות ידונו רק כהנים, לויים וישראלים המשיאין לכהונה וב- **שו"ע חו"מ סי' ז סעי' א** בית דין של ג', א' שהיה אחד מהם [א] ג', א' הרי זה פסול לדון בן לישראל, ג' {ב} אלא אם כן היתה אמו [ד] {ג} או אביו (מרדכי בשם תוספות פ"ב מצות חליצה) מישראל. א' (א) ה' {ד} וגר דן את חבירו הגר, אע"פ שאין אמו מישראל. (ועיין סימן רס"ט).

וב**בבלי גיטין סבא**, נאמר כי **רבנן** איקרו **מלכים**. ובאלו יכול להיות גר או בן גרים שאין לו אב ואם מישראל.

ולגבי הדיין נדרש ב-**בבלי יבמות קבא**, **בבלי כתובות יז** דין ישראל (בן אב ישראל, אמו יכולה להיות גיורת) יכול לדון בדיני נפשות של ישראל, אבל דין גר ידון בדיני גר.

בבלי שבת יא, אמר רב חמא: מאי קרא - דכתיב (קהלת י') אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו וגו' **רש"י שבת יא**, שמלכך - דיינך, שהדיין קרוי מלך, שנאמר מלך במשפט יעמיד ארץ (משלי כט).

מְקַרְב אֱחִיךָ תְּשִׂים עֲלֶיךָ מְלִיךָ לֹא תוּכַל לְתַת עֲלֶיךָ אִישׁ נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא-אֶחֱיךָ הוּא:

תבנית רביע ... זקא-קטן ... רביע ... זקא-קטן כעין שתי פעמים כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש. אפשר כי הסתום הבא לפרש מתחם לדין לאלו שררות אפשר למנות אדם שאחד מהוריו מישראל והאחר גר. ומובאות להלן דעות אחדות בנושא.

רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד

אין מעמידין מלך **מקהל גרים** אפילו אחר כמה דורות עד שתהיה אמו מישראל, **כסף משנה הלכות מלכים פ"א ה"ד**

אין מעמידין מלך **מקהל גרים** וכו'. ביבמות פרק החולץ (דף מ"ה:): רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל כלומר גבאים ממונים על ישראל ואע"ג דאמר מר **שום תשום עליך מְלִיךָ** כל משימות שאתה משים אל יהו אלא מקרב אחיך כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה ... ת"ל **מְקַרְב אֱחִיךָ תְּשִׂים עֲלֶיךָ** כל שתשימהו עליך לא יהא אלא מן הברורים שבאחיך ומשמע לי דלרבנותא נקט אמו ומכ"ש אם היה אביו מישראל אע"פ שאין אמו מישראל אם כשר וכן כתבו התוספות בפרק מצות חליצה ובהכי ניחא לי היאך מלך רחבעם דלא הוה אמו מישראל דהא בן נעמה העמונית הוה:

חידושי הרשב"א מסכת יבמות קבא, ... ולפי דברי רש"י ז"ל שאני מלך מדיני נפשות ושאר משימות, **דמלך בעינן שיהא מיוחס לגמרי שיהיו אביו ואמו מישראל** דתרי אחיך כתיבי בקרא **מְקַרְב אֱחִיךָ אֲשֶׁר לֹא-אֶחֱיךָ** (וזה מקשה על הכסף משנה לגבי רחבעם בן נעמה העמונית)

דברים שופטים יז, טז: רַב־לֹא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים

וְלֹא-יָשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרַיִם לְמַעַן הַרְבֹּת סוּס

וְהָ אָמַר לָכֶם לֹא תִסְפוּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ תְּהַה עוֹד:

רַב־לֹא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים - זרקא מונח סגול

ספרי לב ... אם כן למה נאמר **לְמַעַן הַרְבֹּת סוּס** סוסים בטלים. מנין אפילו סוס אחד והוא בטל תלמוד לומר **סוס** וגו'

רש"י (סנהדרין כא) אלא כדי מרכבתו וגו'

שפת"ח מדכתיב לו דמשמע לו הוא דלא ירבה שיהיו לו סוסים בטלים אבל כדי הצריך לו מותר דהיינו כדי מרכבתו

רמב"ם ספר המצוות, ל"ת שס"ג, הל' מלכים פ"ג ה"ג

האזהרה שהזהר המלך מלהרבות לו סוסים, והוא אומרו יתעלה **לא-ירבה-לו סוסים** והגבול לכך, שלא יהיו לו סוסים שעוברים לפניו, ואפילו סוס אחד לא יהיה אצלו, זולת הבהמה שהוא רוכב עליה בלבד או סוסים שיהיו בארוות שהם מוכנים אצלו למלחמה שירכבו עליהם הצבא אבל בשבילו רק בהמה אחת בלבד. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ב' מסנהדרין (ט - כא ב).

- טט - **רַב־לֹא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים** - זרקא מונח סגול, גורע ומוסיף מענין ה- **סוסים** על הסוסים.
- המונח עשוי לשמש עוד סגול וגם עליו הקטנה ותוספת
- תוספת אחת - שלא יהיה אפילו סוס אחד בטל
- תוספת שניה - שלמלך יהיה רק סוס אחד לרכב עליו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (פטור"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **הפצות ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך** פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.3 דברים שפטים טז, יח (התשע"ג)

דברים שפטים יז, ב:

ס כִּי-יִמְצָא בְקִרְבְּךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אִשֶּׁר-הִ' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת-הַרְעָה בְּעֵינֵי הִ' אֱלֹהֶיךָ לְעֵבֶר בְּרִיתוֹ:

רמב"ן (ב-ה) **כי-ימצא בקרבתך בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אִשֶּׁר-הִ' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ** – כבר פירשתי (**דב' עקב ז, טז**) (טט) – ואכלת את-פל-העמים וגו', כי כאשר ידבר במשפטים יזכיר תחלה המשפט בעבודה זרה או בעובדיה. ואמר: **בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אִשֶּׁר-הִ' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ** וגו' – ולא שיהא זה בארץ ישראל בלבד; שאף **העובד עבודה זרה בחוצה לארץ** – בסקילה ... **בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ** – שדבר בהווה כאשר פירשנו, ואחר כן הזכיר **בישראל** – ללמד שנוהג זה בכל **ישראל**. ועוד הוצרך לומר **בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ**, ללמד כי יסקל על שער שעבד בו, וזה בארץ; כי בחוצה לארץ נסקל על פתח בית דין שנדון בו. והמצוה הזאת מבוארת, שכבר אמר – (**שמ' מש' כב, יט**) **זָבַח לְאֱלֹהִים יָחָרֵם** – והוא בכל מקום ובכל זמן, ולכך ישנה אותה לבאר מה שיצטרך להוסיף במצוה, ויקצר בדבר הנזכר. ועל דרך האמת: יתכן כי הזכיר **בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ** בעבור שאמר: **לְעֵבֶר בְּרִיתוֹ**, והיא **התועבה** שנעשית **בישראל** – יודיע הכתוב כי הברית בארץ הברית (ע"פ יח' ל, ה). אבל הדר בחוצה לארץ כאילו עובד עבודה זרה (ראה כתובות קי, ב), וכבר הזכרתי הענין הזה (וי' יח, כה). והזכיר **אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה** – כי בעבור קלות דעת האשה תפתה לעבוד עבודה זרה באות או מופת (ראה דב' יג, ב) שנעשה לפניו; והעד: נשי ירמיהו (ראה יר' מד, טו, כה); וכן הזכיר באוב וידעוני "או אשה" (וי' כ, כז) – לרגילות הנשים בהם, כמו שאמר "מכשפה לא תחיה" (שמ' כב, יז). ובסיפרי (ראה ספ"ד קמח) דרשו, כי בעבור שאמר במדיח: "יצאו אנשים בני בליעל" (דב' יג, יד), ואין הדין ההוא ככה בנשים, הוצרך לפרש בעובד, שהוא שוה באיש ובאשה. וטעם **אשר לא צויתי** – מפורש.

תורה תמימה דברים פרק יז

(ב) **כי-ימצא** – ולהלך הוא אומר (פ' ו') על פי שנים עדים וגו', זה בנה אב, שכל מקום שנאמר **יִמְצָא** – בשנים ובשלשה עדים הכתוב מדבר^[ספרי]:
אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה – מה תלמוד לומר, אלא לפי שמצינו שאין עושיין עיר הנדחת על פי יחיד וע"פ נשים, יכול אף כאן פטור בכאלה, תלמוד לומר **אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה**^[נ] [ספרי]:

תורה תמימה הערות דברים פרק יז

ז) דכך מורה לשון **יִמְצָא** שאין ספק בהווייתו וזה יצויר רק כשיש עדים בדבר, ובכ"ז צריך לבנין אב להוראת מספר העדים:
ח) דין זה בעיר הנדחת מבואר לעיל בפ' ראה י"ג י"ד. ולכאורה אינו מבואר הא גם גבי עיר הנדחת קיי"ל דאעפ"י שיחיד או נשים אין עושיין עיר הנדחת היינו רק לענין זה שאין נשרפים כולם וממונם פלט, אבל בכ"ז היחיד או הנשים הן נדונין בסקילה, וא"כ מהיכי תיתא שבכאן יהיו פטורים כלל, אך באמת הא גופא דשם נידונין בסקילה ילפינן מן הכתוב הזה, דזולת פסוק זה לא מצינו מקום אחר:

אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה – מונח רביע, אפשר מרמז לרבות עליהם גר, עבד ושפחה, טומטום ואנדרוגינוס, (ראה יז, ה) לענין הרבוי)

דברים שפטים יז, ג: וַיִּלְךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וַלְשִׁמְשׁוֹ אוֹ לַיָּרֵחַ אוֹ לְכָל-צִבְּאֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא-צִוִּיתִי: וַיִּלְךְ – רביע, אפשר שמרמז לארבע עבודות כלליות (השתחוויה, זבוח, הקטרה, ניסוך) שאסורות לכל ע"ז **וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים** אבל כאן ע"פ רמב"ן בחו"ל.
מופעים אחדים של שרש יל"ך בטעם רביע, בענין ע"ז ראה **דב' ראה יא, כח; יג, יג; יד, שפטים יז, ג**, אם כולם מלמדים אותו ענין, אז זה כעין שני כתובים המלמדים ענין אחד ולכן כל אחד מלמד לעצמו ואין ללמוד ממנו לאחרים. ברכות וקללות, מסית יחיד במשפחה, מסיתים בעיר נדחת, ע"ז בחו"ל

שמות משפטים כב, יט: ס זָבַח לְאֱלֹהִים יָחָרֵם בְּלִתי לִה' לְבָדוּ:

רש"י יָחָרֵם – יומת. ולמה נאמר, והלא נאמרה בו מיתה במקום אחר: (**דב' שפ' ז, ה**) **וְהִצַּאתָ אֶת-הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת-הָאִשָּׁה הַהוּא** וגו' (דב' יז, ה)? אלא לפי שלא פירש על איזו עבודה חייבו מיתה, שלא תאמר: כל עבודות במיתה, בא ופירש כאן: **זָבַח לְאֱלֹהִים** – מה 'זבחה' עבודה הנעשית בפנים לשמים, (תבנית הטעמים מרכא טפחא בתפקיד יתור לרבות כפי' רש"י) אף אני קְרָבָה המקטר והמנסך שהם עבודה בפנים, וחייבים עליהם לכל עבודה זרה, בין שדרכה לעבודה בכך בין שאין דרכה לעבודה בכך (ראה מכיל' משפטים נזיקין יז), (טעם אתנה במלת **יָחָרֵם** מגביל כפי' רש"י) אבל שאר עבודות, כגון המכבד, המרבץ, המגפף והמנשק, אינו במיתה.
(רש"י מביא דרשת מיתה על עבודה זרה מ-**דב' שפ' ז, ה**) כאשר ארבע העבודות הכלליות מרומזות ברביע של מלת (**דב' שפ' ז, ג**) **וַיִּלְךְ**, וראה שם עוד פסוקים עם שרש יל"ך וטעם רביע אפשר לאותו ענין בנסיבות שונות שכנראה אין ללמוד מאחד לאחר.

דברים שופטים יז, ה – ה:

[ד] **וְהִנֵּר לָךְ וְשִׁמְעַת וְדַרְשַׁת הַיָּטֵב וְהִנֵּה אָמַת נְכוֹן הַדָּרַךְ נַעֲשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל:**

[ה] **וְהִצַּאתָ אֶת-הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת-הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוֹ אֶת-הַדָּרַךְ הַרְעָה הַזֹּה אֶל-שְׁעָרֶיךָ אֶת-הָאִישׁ אוֹ אֶת-הָאִשָּׁה וְסִקְלַתְם בְּאֲבָנִים וְמָתוּ:**

או – תלישא-קטנה **אֶת-הָאִשָּׁה הַהוּא** – קדמא ואולא – כעין **כלל** מלמד כפי' **רמב"ן** (**דב' שפ' ז, ב**) והזכיר **אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה** – כי בעבור קלות דעת האשה תפתה לעבוד עבודה זרה באות או מופת (ראה דב' יג, ב) שנעשה לפניו; והעד: נשי ירמיהו (ראה יר' מד, טו, כה); וכן הזכיר באוב וידעוני "או אשה" (וי' כ, כז) – לרגילות הנשים בהם, כמו שאמר "מכשפה לא תחיה" (שמ' כב, יז)..
וּפְרַטְי הַכֹּלל (א) אֲשֶׁר עָשׂוֹ – מונח תלישא-גדולה (=תלשא) בתפקיד אלפניו ובתפקיד לאחריו, ובאחד מהם התלשא בתפקיד עקירת

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, השע"ח; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות ד' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

אמונה (עקירה מן השרש, עקירה מהבחירה בישראל ע"ה), בתפקיד נוסף עקירת מחיצה של עשיית עבודת פנים לה' לבדו, ועשייתם לע"ז.

פרט (ב) ברור מהות שער **תורה תמימה אל-שעריה** – ת"ר, שעריך – זה שער שעבד בו, או אינו אלא שער שנדון בו^(ג), נאמר כאן שעריך ונאמר להלן (יז,ב) **באתר שעריך**, מה שעריך האמור למעלה שער שעבד בו אף שעריך האמור כאן שער שעבד בו^(ד) [כתובות מ"ה ב']:

אל-שעריך – שעריך ולא שער נכרים^(ט) [שם שם]:
את-ה'איש וגו' – מה ת"ל, לומר לך איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא עיר כולה לשעריך, מכאן שאין עושין עיר הנדחת אלא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד^(יז) [סנהדרין ט"ז ב']:
 יש מחלוקת במקורות מהו השער האם של מקום העבירה או של בית הדין. **תורה תמימה הערה יד** ... כי בירושלמי סנהדרין פ"ו ה"א איתא מפורש שתי דעות בזה, דעת רבי וחכמים, דרבי דריש שעריך זה שער שעבד בו, ורבנן דרשי זה שער שנדון בו, יעו"ש.

תורה תמימה הערה יד ... ודע שכתב הרמב"ן בנמוקיו כאן דהא דקיי"ל דסוקלין על שער שעבד בו הוא רק בא"י, אבל בחו"ל היה נסקל על שער שנדון בו, עכ"ל. ולא ידעתי מניין חידוש דין זה, ואפשר לומר עפ"י הדרשא הבאה שעריך ולא שערי עובדי כוכבים, והיינו דבעיר שרובה עובדי כוכבים היו סוקלין על פתח ב"ד וכתבנו שם פעם דבר זה דכשהיה נסקל על שער שעבד בו, דהיינו באמצע העיר כפסוק נתעורר חמת האומות על ישראל, ולכן בסתם ערי חו"ל שהיו בין האומות היו צריכין ליהורר שלא לעורר ולהקניט ולכן היו סוקלין על פתח ב"ד שלא בפרסום, ודו"ק:

הערה טז ... **איש ואשה** (מיעוט מיושבי העיר) אתה מוציא לשעריך, כלומר הב"ד שבעירו מוציא אותו למקום שעבד בו, אבל אם היה צריך ב"ד הגדול לא היה צריך לומר אל שעריך אלא אל שער שעבד בו, אחרי דב"ד הגדול אינו מאותה העיר רק מירושלים ולא שייך בהם לכנות כל עיר בשם שעריך, וממילא מבוואר דאין הפסוק מדבר אלא בב"ד קטן, ומדכתיב בפסוק זה שתי פעמים **את האיש או את האשה**, אשר פעם אחת הוא כולו מיותר, דרשינן דרק היחיד דיינינן בב"ד קטן ולא את הצבור בעיר הנדחת, ודו"ק:

אשר עשו – מונח תלשא, בתפקיד אחד של שיעור האנשים שעבדו עבודה זרה בעיר, שאם מיעוטם עבדו ויהרגו ע"י **שעריך** בבית דין קטן של כ"ג דיינים בעיר של העבריינים.

את-הדבר – קדמא, **הרע הזה אל-שעריך** – מהפך פשטא זקף-קטן, מוציא הכתוב מפשטו, פי' **רמב"ן (ח' שפ' יז,ב) באתר שעריך אשר-ה' אל-היה נתן לך וגו'** – ולא שיהא זה בארץ ישראל בלבד; שאף העובד עבודה זרה בחוצה לארץ

אל-שעריך – זקף-קטן, בתפקיד שתיים, שער שעבד בו, שער בית הדין של סנהדרי קטנה של כ"ג דיינים שבעבר היה בשער העיר. **את-הדבר** – קדמא, לכתחילה בא"י הסקילה בשער העבירה, אבל החילוק הוא שבעיר שרובה נכרים בארץ-ישראל ובעיר שבחו"ל, הסקילה תהיה בשער בית הדין ולא בשער שעבד בו כמו בא"י בעיר שרובה ישראל.

או – טפחא **את-האשה** – אתנה, טפחא ללא מרכא בתפקיד התפשטות תכונה מהכתוב **או את-האשה** ללמד אלפניו, שבנשים מצויים כשפים ומתפתות לאותות של מסית לע"ז שאפשר שחולשת האשה מלמד על חולשת **האיש** על אף שהוא בתכונתו ובדעתו וברצונו העצמי (תורה תמימה בהמשך)

את-האיש או את-האשה – טפחא ללא מרכא בתפקיד התפשטות תכונה משותפת של כל הכתוב ללמד הגבלה כפי' **תורה תמימה הערה טז** ... דרשינן דרק היחיד דיינינן בב"ד קטן ולא את הצבור בעיר הנדחת,

את-האיש או את-האשה אפשר שחזר וכלל וע"י כך ריבה את הגרים והעבדים לסקילה (טט) – וגם טומטום ואנדרוגינוס כמו שהסברנו ב-(יז,ב). **תורה תמימה (ח' שפ' יז,ב) בישךאל** – אין לי אלא בישראל, גרים ועבדים מניין, ת"ל (פ' ה') **והוצאת את-האיש ההוא או את-האשה ההוא אשר עשו את-הדבר הרע הזה**^(ט) [ספרי]: אמנם ספרי דורש הרבוי מתחילת (יז,ה) אבל אפשר שתבנית הטעמים רומזת לדרוש זאת מהסוף כי המלים האיש או האשה יתירות פעמיים, כי הענין התחיל ב-(יז,ב) עם איש או אשה.

תורה תמימה (ה) האיש ההוא – **ההוא** ולא אנוס, **ההוא** ולא שוגג, **ההוא** ולא מוטעה^(י) [ספרי]:
תורה תמימה הערה יב ... דלשון **ההוא** מורה על היותו בתכונתו ובדעתו וברצונו העצמי, ואם הוא אנוס או שוגג או מוטעה חסר לו אחת מהתכונות הדרושות לשלמות הנפש:

טט – אפשר כי **ההוא** מורה על היותו בתכונתו ובדעתו וברצונו העצמי, אבל שלושה המצבים שפוטרים אותו ואת כל המתרבים ממנו ממיטה על ע"ז זאת מרומזים בטעם זקף-גדול במלת **האיש** בתפקיד שלושה מצבי פטור ולא אנוס, **ההוא** ולא שוגג, **ההוא** ולא מוטעה

תורה תמימה באבנים – יכול באבנים מרובות ת"ל (פ' אמור) באבן, אי באבן, יכול באבן אחת, ת"ל באבנים, הא כיצד, לא מת בראשונה ימות בשניה^(י) [ספרי]:

(אתנה) **ויסקליתם באבנים** – מרכא טפחא, יתור לרבות – תכלית הענינים הנידונים ברישא עד האתנה הוא פסק מיתת ב"ד בסקילה. היתור לרבות מלמד שבסקילה יש שלבים אחדים: (א) בהפלת הנידון מקומה ב' בבית הסקילה (ללא אבן ביד אדם); (ב) הפלת אבן אחת משא שני אנשים (העדים) על הנידון; (ג) סקילה ע"י העם (רבוי אבנים). **נמתי** – סלוק, מגביל כפי' **תורה תמימה הערה יז** ברור לנידון מיתה יפה כמו דרשינן בפ' קדושים בפסוק ואהבת לרעך כמוך, שאם הנידון מת משלב (א) אין עוברים לשלב (ב) וכו'.

– להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט; לא ממש; טפחא = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול; 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 3; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט. רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא – תרשא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.4 דברים שפטים טז, יח (התשע"ד)

דברים שפטים יז, ו: מהקשר הדברים הפסוק עוסק בעונשים של מיתה על-פיו **שְׁנַיִם עֲדָיִם** או **שְׁלֹשָׁה עֲדָיִם** יומת המֵת לֹא יומת על-פי יעד אָהָד:

דברים שפטים יט, טו: מהקשר הדברים הפסוק עוסק בעיקר בעונשים שלא של מיתה

לא-יקום יעד אָהָד בְּאִישׁ לְכָל-עוֹן וְלְכָל-חַטָּאת כְּכֹל-חַטָּאת אֲשֶׁר יִחַטָּא עַל-פְּנֵי שְׁנַיִם עֲדָיִם או על-פני שְׁלֹשָׁה עֲדָיִם יקום דָּבָר:

ירושלמי (וילנא) מכות פ"א, ה"ה מתנ"י (דב' שפטים יז, ו): על-פיו שְׁנַיִם עֲדָיִם או שְׁלֹשָׁה עֲדָיִם יומת המֵת אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב שלשה אלא להקיש שלשה לשנים מה שלשה מזימין את השנים אף שנים יזמו השלשה ומניין אפילו מאה ת"ל עֲדָיִם ר"ש אומר מה שנים אינן נהרגין עד שיהו שניהם זוממין אף שלשה אינן נהרגין עד שיהו שלשתן זוממין ומניין אפי' מאה ת"ל (דב' שפטים יז, ו) עֲדָיִם ר' עקיבא אומר לא בא השלישי אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באילו אם כך ענש הכתוב לניטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה על אחת כמה וכמה ישלם שכר לניטפל לעושי מצוה כעושה מצוה מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה אפילו מאה ת"ל (דב' שפטים יז, ו) עֲדָיִם א"ר יוסי במה דברים אמורים בדיני נפשות (פסוק (דב' שפטים יז, ו)) אבל בדיני ממונות (פסוק (דב' שפטים יט, טו)) תתקיים העדות בשאר רבי אומר אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בזמן שהתרו בהן אבל בזמן שלא התרו בהן מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש (תלוי אם באו לצפות בעבירה אינם מצטרפים לעדות, אם באו להתרות על העבירה אז שרק אחד יתרה ויצטרף עם אחר שיתרה ושניהם יעידו, אחרת העדות נפסלת והם פוסלים אחרים): גמ' יאמר דיני ממונות ואל יאמר דיני נפשות שאילו נאמר דיני ממונות ולא נאמר דיני נפשות הייתי אומר דיני ממונות הקלים שלשה (אחרונים) מזממין את השנים (הראשונים והפוכים אותם לעדים זוממים) ושנים (אחרונים) אין מזמים את השלשה (הראשונים) מניין אפילו מאה ת"ל עֲדָיִם או אילו נאמר דיני נפשות ולא נאמר דיני ממונות הייתי אומר דיני נפשות החמורים שנים מזמים את השלשה אפילו מאה ת"ל עֲדָיִם (דב' שפטים יז, ו) לומר (דב' שפטים יז, ו):

הלכה ו מתנ"י היו שנים רואין אותו מחלון זה ושנים רואין אותו מחלון זה ואחד מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין אילו את אילו הרי אילו עדות אחת ואם לאו הרי אילו שתי עדיות לפיכך אם נמצאת אחת מהן זוממת היא והן נהרגין והשניה פטורה: גמ' א"ר ירמיה חמי היך תנינן הכא היו שנים רואין אותו מחלון זה ושנים רואין אותו מחלון זה ואחד מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין אילו את אילו הרי אילו עדות אחת ואם לאו הרי אילו שתי עדיות לזה אם היו שלשה שלשה לא בדא. א"ר יוסי תנינן שלשה שלשה לא בדא. תנינן הכא מה דלא תנינן בכל סנהדרין הוא והן נהרגין והשניה פטורה:

הלכה ז מתנ"י רבי יוסי בי ר' יהודה אומר לעולם אינו נהרג עד שיהו שני עידיו מתרין בו שנאמר (דב' שפטים יז, ו) על-פיו שְׁנַיִם עֲדָיִם ד"א על-פיו שְׁנַיִם עֲדָיִם שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן: גמ' תני רבי הושעיה הפסוק הזה אמור בשתי כיתי עדים (דב' שפ' יט, טו) כִּי-יָקוּם עַד-חֲמִשָּׁה בְּאִישׁ עד זומם שהוא עונה באיש לענות בו לא בעידותו. עדים זוממין מהו שיהו צריכין לקבל התרייה ר' יצחק בר טבליי בשם רבי לעזר עדים זוממין אינן צריכין לקבל התרייה א"ר אבהו לא חיישון לון א"ר יעקב בר דסי ואית נבולין סגין מאן אילין חמיין חבריהון נפקין מיקטלא ולא אמרין כלום. כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת היו העדים כשרין לזה ופסולין לזה רבי הילא אמר איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש חד אמר מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה וחרנה אמר כשרין לזה ופסולין לזה רבי מנא לא מפרש רבי אבון מפרש רבי יוחנן אמר מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה רבי שמעון בן לקיש אמר כשרין לזה פסולין לזה אמר רבי לעזר מתניתא מסייעה לר' יוחנן מה השנים נמצא א' מהן קרוב או פסול עדותן בטילה אף השלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה מניין אפילו מאה תלמוד לומר (דב' שפטים יז, ו) עֲדָיִם ר' יעקב בר אחא איתפלגון רבי חנינה חברין דרבנן ורבנן חד אמר יאות א"ר לעזר וחרנה אמר לא אמר רבי לעזר יאות מאן דאמר יאות אמר ר' לעזר נעשית כעידות אחת ובהתרייה אחת וכל עדות שבטלה מקצתה בטל כולה מאן דאמר לא א"ר לעזר יאות נעשית כשתי כיתי עדים כשרין לזה ופסולין לזה: (דב' שפ' יט, טו) כִּי-יָקוּם עַד-חֲמִשָּׁה בְּאִישׁ לְעֵנֹת פִּו טָרָה:

על-פי – מקף בתפקיד רב-מצב, (א) התראה באחד ועדים שומעים המתרה ורואים המעשה (ב) התראה בשני עדים לפחות, שרואים ומתרים (ג) הלכה ז – על פי שנים עדים שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן: על-פיו שְׁנַיִם עֲדָיִם, קריאה עם פסק מתאימה למצב (א) התראה באחד ועדים שומעים המתרה ורואים המעשה על-פיו שְׁנַיִם עֲדָיִם, קריאה ללא פסק מתאימה למצב (ב) התראה בשני עדים לפחות, שרואים ומתרים (ה"ז) על-פיו שְׁנַיִם עֲדָיִם, קריאה ללא פסק מתאימה למצב (ג) שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן (ה"ז). טעם פסק עשוי היה לסמן שמיעה לא ישירה אלא באמצעות מתורגמן. קריאה ללא טעם פסק מרמזת לשמיעה ישירה מפי העדים ללא מתורגמן.

שְׁנַיִם עֲדָיִם – מונח רביע, למודים אחדים (א) להקיש שלשה לשנים להזמה (ב) שנים זוממים נהרגים אף שלשה זוממים נהרגים (ג) מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה, א"ר יוסי במה דברים אמורים בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר (ד) הלכה ו – מתנ"י היו שנים רואין אותו מחלון זה ושנים רואין אותו מחלון זה ואחד מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין אילו את אילו עדות אחת ואם לאו הרי אילו שתי עדיות לפיכך אם נמצאת אחת מהן זוממת היא והן נהרגין והשניה פטורה: (ה) הלכה ז – על-פיו שְׁנַיִם עֲדָיִם שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן: (ו) עדים זוממין מהו שיהו צריכין לקבל התרייה ר' יצחק בר טבליי בשם רבי לעזר עדים זוממין אינן צריכין לקבל התרייה

עוד דרך למונח רביע: בהלכה ה – חמש פעמים מנומק **שְׁלֹשָׁה עֲדָיִם**. אפשר כי תבנית הטעמים של **שְׁנַיִם עֲדָיִם** – מונח רביע, באה ללמד גם לענין של עדים רבים, כגון מאה עדים כי: (א) צריך להזים את כולם (ב) הריגת כל העדים רק אם כולם הוזמו (ג) נמצא אחד מהעדים קרוב או פסול בטלה העדות (ד) לרבי כל התנאים חלים בדיני נפשות ובדיני ממונות.

נדון ב- **או שְׁלֹשָׁה עֲדָיִם**. נאמר בהלכה ה- מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה מניין אפילו מאה ת"ל (דב' שפטים יז, ו) עֲדָיִם א"ר יוסי במה דברים אמורים בדיני נפשות (פסוק (דב' שפטים יז, ו)) אבל בדיני ממונות (פסוק (דב' שפטים יט, טו)) תתקיים העדות בשאר רבי אומר אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בזמן שהתרו בהן אבל בזמן שלא התרו בהן מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש (תלוי אם באו לצפות בעבירה אינם מצטרפים לעדות, אם באו להתרות על העבירה אז שרק אחד יתרה ויצטרף עם אחר שיתרה ושניהם יעידו, אחרת העדות נפסלת והם פוסלים אחרים) **שְׁלֹשָׁה עֲדָיִם** - מרכא טפחא, יתור לרבות עדים רבים כגון מאה (הלכה ה, ז), וכן **בבלי סנהדרין טא, ו** ... ומניין שאפילו מאה ת"ל עדים ...

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תפצית ההשערות**: **אתחז**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

טט - אפשר שמאמר הגמרא על רבוי העדים מעל שניים מבוסס על יתור מלת "**עדים**" בצרוף "**שלשה עדים**" כי אם רצה להגביל עד שלושה בלבד היה לו לומר "**על-פי שניים עדים או על-פי שלשה**"

אן - תביר מחלק וממעט, יש עדים שראו המעשה אבל לא התרו ואילו לא יעידו והמסתעף מכך שלא יחול על העדות פסול מהם, או הזמה. יש עדים למעשה שהתרו ובאו להעיד ועליהם יחולו עניני פסול, הזמה, עונש אם נמצאו זוממים, ביצוע גזר דין עם הנאשם נמצא חייב.

דברים שפטים יז,ז:

יְד הַעֲדוּיִם תְּהִיָּה בְּיָד הַבְּרִיָּה וְיָד הַבְּרִיָּה תְּהִיָּה בְּיָד הַבְּרִיָּה

וּבְעֵרְתָּ הָרֶעַךְ מִקִּרְבְּךָ: פ

ראה **בבלי סנהדרין מהב,**

אמר שמואל נקטעה יד העדים פטור מאי טעמא דבעינא (**דב' שפ' יז,ז**), **יְד הַעֲדוּיִם תְּהִיָּה בְּיָד הַבְּרִיָּה** – מונה גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, אז אם יד אחד העדים משניים נקטעה אין ביצוע גזר דין על ידם אפשרי ולכן לא יבוצע גזר הדין.

ולכא אלא מעתה עדים גידמין דמעיקרא נמי דפסילי **רש"י** ואם כן נימא עדי גידמין פסולין למה לי דנקט נקטעה לאחר מכאן **יְד הַעֲדוּיִם** יד שהיתה להם תהיה להם בשעת מיתה אבל גידמין מעיקרא לא מישתמעו מיניה דזו היא יד שלהם.

דברים שפטים יז,ח:

כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְבָר לְמִשְׁפַּחַת בְּיַד הָאִשָּׁה וְלִדְם בְּיַד הָאִשָּׁה וְיָד הָאִשָּׁה תְּהִיָּה בְּיַד הָאִשָּׁה

וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל-הַמִּקְלוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

ראה **בבלי יבמות קדא**, תנא קמא וכולי עלמא אומרים אין מקישים **דבְּרִי רִיבְתָּ** לנגעים,

ולכן **דבְּרִי רִיבְתָּ** - מרכא טפחא, יתור לרבות עליהם למשל חליצה שהיא דין ממוני

רבי אלעזר סבר מקישינן ריבים לנגעים, מה נגעים רואים רק ביום אף **דבְּרִי רִיבְתָּ** - ממונות רואים-דנים רק ביום. ת"ק סבר אין מקישינן ריבים לנגעים לכן החליצה בלילה כשרה.

ב-**בבלי יבמות קדא**, כולם מסכימים שאין מקישים **דבְּרִי רִיבְתָּ** לנגעים, אבל ב-**ספרא תזריע פ"א פ"א (ט)** דורש ע"פ (**דב' שפ'**

כאה) **ועל-פיהם יהיה פל-ריב וקל-נגע**: שמקישים ריבים לנגעים. **תורה"מ [מג]** ... מקישים ריבים לנגעים הוא דעת ר' מאיר ב-

בבלי סנהדרין לדב, וחכמים פליגי עליו כנאמר במשנה בסנהדרין.

חליצה וגט הם תביעה ממונית, המחלוקת ביבמות - האם חליצה היא תחילת דין ואסורה בלילה או גמר דין המותר בלילה.

ראה **שמות כי תשא לב,ז,לב**

תיקוני זוהר נספח (מעמ' קלט) דף קמג עמוד ב

... ואם הוא נדר מסטרא דאבא ואימא ולא בעי אנא סליק לגבי ההוא דאתמר ביה (**דב' שפטים יז,ח**) **כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְבָר** דאתמר ביה במופלא ממך אל תדרוש דיפטור נדר ואף על גב דשכינתא היא בגלותא לגבי בעלה כנדה דאיהי יפריש **בין-דָם** | **לְדָם** ואתפתח מקורא דילה לדכאה לה במים דאורייתא מים חיים דלא פסקין ואפריש מינה דם נדה דאיהי לילי"ת דלא אתקריבת בהדה דאיהי חובא דנשמתא דסאיבת לה ולית לה רשו לסלקא נשמתא לגבי בעלה לההוא אתר דאתיהיבת מתמן ואתדנת **בין-דָין** | **לְדָין** בין דיני נפשות לדיני ממונות דאית מאן דאתפרע בממוניה ואית מאן דאתפרע בנפשיה **וּבֵין וּבֵין נִגַע לְנִגַע** כמה דאוקמוהו איכה ישבה בדד דאיהי חשיבא שכינתא בגלותא כמצורע דאתמר ביה כדד ישב מחוץ למחנה מחוץ ודאי דא גלותא דאיהי לבר מארעא דישאל דאיהי מותבא דאת ה' ואי מקורא לא יכיל למפתח עד דיפתח ליה ההוא דסגיר ליה אנא מפייסנא ליה בגין יו"ד ק"א ואי ק"א דאיהו יחודא דיהודיה תמן ובגין לברושין דאתלבש מיד אתפתחת מקורה ואתדכיא שכינתא ורוא דמלה מקוה ישראל י"י מושיעו בעת צרה מושיעו ודאי ההוא דמקורא דמקוה בידה:

כִּי יִפְלֹא - מונה תלישא-קטנה, בעל בחינה נעלה, דבר מעבר למחיצת הבנה,

בין-דָם | **לְדָם** - קדמא פסק ואולא, קריאה ללא פסק, זה כעין כלל דמים, אחד מהם ע"פ **רבי יוסף בכור שור** עוסק בהבחנה בין דם נידה לדם לידה לדם זיבה, אחרים עשויים להיות דיני נפשות ודיני ממונות המכונים דמים,

קריאה עם פסק עשויה להיות דרשת **תיקוני זוהר נספח (מעמ' קלט)** על הפסקת הנידות והפרישה של השכינה כמו טהרת הנידה במים חיים דלא פוסקים ואתפתח מקורא דילה לדכאה לה במים דאורייתא מים חיים דלא פסקין ואפריש מינה דם נדה

דברים שפטים יז,ח:

כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְבָר לְמִשְׁפַּחַת בְּיַד הָאִשָּׁה וְלִדְם בְּיַד הָאִשָּׁה וְיָד הָאִשָּׁה תְּהִיָּה בְּיַד הָאִשָּׁה

אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

כִּי יִפְלֹא - מונה תלישא-קטנה, כעין שני עניני תלישא-קטנה, ענין מחיצה ושיעורין שונים. מחיצה – היעלמות ידיעת הלכה או הכרעת הדין מן הדיינים, מחלוקת עם המופלא שבבית דין,

שיעורין ואומדנים **לְמִשְׁפַּחַת** – רביע, לכאורה ארבעה סוגי משפט,

רבי יוסף בכור שור מונה ששה סוגי משפט ע"פ **בבלי סנהדרין פזא**,

למשפט - זה הדין. **בין דם לדם** - בין דם נידה לדם לידה לדם זיבה. **בין דין לדין** - בין דיני ממונות לדיני מכות לדיני נפשות. **בין נגע לנגע** - בין נגע אדם לנגעי בגדים לנגעי בתים. **דברי** - אילו החרמים והערכין וההקדשות, שבאים על ידי דיבור. **ריבות** - השקות סוטה, שבא על ידי ריב שבין אדם לאשתו; ועריפת עגלה ערופה, שעל ידי ריב בינו ובין רעהו הרג את חבריו; וטהרת מצורע (ראה סנה' פזא), שעל ידי שהוא בעל מריבות ומוציא שם רע (ראה ערכין טו,ב) בא לו הנגע. **בשעריך** - זה לקט, שכחה ופיאה (ראה סנה' פזא, וכו')

רלב"ג מונה שלוש סוגי מחלוקת בין דיני סנהדרי קטנה.

ראה רביע, תלישא-קטנה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשוט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט. רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש הפסוק רציו לנשא אחר בהלכה:

1.5 דברים שפטים טז, יח (התשע"ה)

דברים שפטים יז, טז: רַק לֹא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים וְלֹא-יֵשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרַיִמָּה לְמַעַן הִרְבּוּת סוּס וְהָ אָמַר לָכֵם לֹא תִסְפּוּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד:

בבלי סנהדרין כא, משנה. לא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים אלא כדי מרכבתו.

בבלי סנהדרין כא, ב גמרא. תנו רבנן: **לא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים** יכול אפילו כדי מרכבתו ופרשיו - תלמוד לומר **לָו** - **לָו** אינו מרבה אבל מרבה הוא כדי רכבו ופרשיו. הא מה אני מקיים **סוּסִים** - **סוּסִים** הבטלנין. מניין שאפילו **סוּס** אחד והוא בטל שהוא ב-**לא-יִרְבֶּה** - תלמוד לומר **לְמַעַן הִרְבּוּת סוּס**. וכי מאחר דאפילו סוס אחד והוא בטל, קאי ב-**לא-יִרְבֶּה**, (אם כן) **סוּסִים** למה ל? ליעבור בלא תעשה על כל סוס וסוס. טעמא דכתב רחמנא **לָו** הא לאו הכי הוה אמינא אפילו כדי רכבו ופרשיו נמי לא? - לא צריכא, לאפושי.

רש"י (ע"פ **סנהדרין כ"א**) אלא כדי מרכבתו **שפת"ח** - מדכתיב **לָו** משמע לו הוא דלא ירבה שיהיה לו סוסים בטלים אבל כדי הצריך לו מותר דהיינו כדי מרכבתו **מצוות השם** (מוסיף) ומרכבתו פרשיו **רַק לֹא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים** וגו' **ת"י** - לחוד לא יסגון ליה על תרין סוסוין דלמא ירכבון ברבנוי עליהון ויתגאון ויתבטלון מפתגמי אורייתא ויחובון חובת גלותא למצריים **כתר יונתן** (טז) **רַק לֹא-יִרְבֶּה-לָּו** על שני **סוּסִים** (מיעוט רבים שניים) שמא ירכבו שריו עליהם (שלא יהיה עליהם מורא מלכות) ויתגאו ויתבטלו מדברי תורה ויתחילו חובת גלות למצרים ויי אמר לכם לא תוסיפו לשוב בדרך הזה עוד: כנראה רוצה לומר שמלך העוסק בתהלוכות אין מוראו על העם והממלכה מיתדרדרת...

רמב"ם ספר המצוות, ל"ט שס"ג, הל' מלכים פ"ג ה"ג האזהרה שהזהר המלך מלהרבות לו סוסים, והוא אומרו יתעלה **לא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים** והגבול לכך, שלא יהיו לו סוסים שעוברים לפניו (טט – תהלוכה לשם תהלוכה), ואפילו סוס אחד לא יהיה אצלו, זולת הבהמה שהוא רוכב עליה בלבד או סוסים שיהיו בארוות שהם מוכנים אצלו למלחמה שירכבו עליהם הצבא אבל בשבילו רק בהמה אחת בלבד. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ב' מסנהדרין (טט – כא, ב).

רַק לֹא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים - זרקא מונח סגול, בתפקיד של הגורע מענין ו/או מוסיף עליהם. המונח עשוי לשמש עוד גריעה או הוספה **לא-יִרְבֶּה-לָּו** – מקף מקף כל אחד כרב-מצב, מקף אחד עבור (א) עצמו הנלמד ממלת **לָו** לעומת (ב) רכבו. לעצמו מוגבל לסוס אחד ולפי תרגום יונתן ל-**סוּסִים** מיעוט רבים שני סוסים. לעומת זאת לרכבו מרבה כנחון מקף שני עבור צבאו (א) לא ירבה (ב) ירבה.

עבור שני המצבים (לעצמו, לצבאו) המלך מוזהר **רַק לֹא-יִרְבֶּה-לָּו סוּסִים** – זרקא מונח סגול, בתפקיד גריעה מזכויותיו אם הסוסים אינם משמשים לצרכי רכבו ולצרכי הצבא אלא בטלנין, משמשים להתגאות בהם, לתהלוכות אזי עובר בלא תעשה על כל סוס וסוס. היינו תוספת לאו ומלקות. (כגון השימוש בסוס ב-**מגולת אסתר**)

אבל אם הם למוכנות הצבא אז תוספת שניה – ע"פ **רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ג** סוסים שיהיו בארוות שהם מוכנים אצלו למלחמה. **סוּס** – אתנה, מגביל שאפילו סוס אחד והוא בטל לא ירבה כנאמר ב-**ספרי [לב]** ... מנין אפילו סוס אחד והוא בטל תלמוד לומר **סוּס**

וְלֹא-יֵשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרַיִמָּה – מהפך פשוטא זקף-קטן, זקף-קטן שני לימודים, כנלמד ב- **ביאור על ספר המצוות לרס"ג (הרב פערלא) לאוין ל"ת רלה רלו רלו רלח ...** ולא ד-**לֹא-יֵשִׁיב אֶת-הָעַם מִצְרַיִמָּה** (טט – לימוד א) ג"כ בא להזהיר על שיבת העם למצרים בכל ענין. ואף על גב דמסיים קרא **לְמַעַן הִרְבּוּת סוּס**. ע"כ (על כרחיך) לאו דוקא הוא. (טט – לימוד ב) דה"ה (דהוא הדין) לצורך ענין אחר (ראה הסבר להלן). וכדמסיים קרא וכתב **וְהָ אָמַר לָכֵם לֹא תִסְפּוּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד**: ולפ"ז ודאי נכונים דברי רבינו (סעדיה) הגאון ז"ל כאן:

וְלֹא-יֵשִׁיב – מקף כרב-מצב ההשבה (א) למסחר (ב) להתישבות קבועה (ג) לכיבוש הארץ. בענין התישבות קבועה מחלוקת האם המצוה לשעתה או לדורות ולפי שקהילות רבות ישבו במצרים וגם הרמב"ם שהה בה יש המפרשים שמצוה זאת הייתה לשעתה. אבל רואים שעתה כמעט ואין מבני ישראל במצרים אז אולי זה בכל זאת לדורות. **מִצְרַיִמָּה** ובדרך מוסר שני לימודים (א) היא מקום השעבוד של אבותינו שמשכו אותם לעבודה בפה רך ורמיה זאת היא גם לדורות כעין קנה רצון שאין לסמוך עליו, ואם סוחרים עמם ויש קירוב לבבות הרי סומכים עליהם ולא על השם, (ב) היא מקום טומאה וסמל המשך אחר תאוות החומר (האלשיך) והתוצאה של **לְמַעַן הִרְבּוּת סוּס** – ולא רק סוס אלא כל קשר עמם ממעטת הבטחון בה' (כלי יקר)

דברים שפטים יז, כ: לְבַלְתִּי רוּם-לְכַבֵּל מְאֹחָיו וּלְבַלְתִּי סוּר מִן-הַמִּצְוָה יְמִין וְשְׂמֹאל לְמַעַן יֵאָרֶיךָ יְמִים עַל-מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל:

לְמַעַן - תלישא-קטנה בתפקיד שיעור, **בעה"ט יֵאָרֶיךָ יְמִים**. מלך שמלך בן ל' יאריך ימים ולא שאול וכו' **יֵאָרֶיךָ יְמִים** - קדמא דרגא **עַל-מַמְלַכְתּוֹ** – תביר **הוּא וּבְנָיו** המשך **בעה"ט** ולכך סמך (להלן **א**) **לֹא-יִהְיֶה לְפָנֶיךָ** ואחריו (**א**) פרשת **אוב**, דמשום מעשה דנוב עיר הכהנים ומשום ששאל באוב נטרד ממלכותו (**יל"ש ח"ב רמז קלט**). **יְמִים** – דרגא יוצרת קשר בין ענין המלך כאן לענין הכהנים להלן ולענין אוב.

דברים שפטים יח, א לֹא-יִהְיֶה - תלישא-גדולה בתפקיד נבחר, ראש, שיעור אלפניה ולאחריה, המתאים ל-**בעה"ט (א**) סמך לפרשת מלך (שלפניה) כי על פי כהן גדול (ראש) המלך נמשך (ראש), והקדים מלך שגדול הוא ממנו (טט – מכהן גדול) (**ירושלמי הוריות פ"ג ה"ה**). **ועוד רמז שעל הנשיא יהיה העולה והמנחה והנסך (יחזקאל מה"ז).**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרפא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

יעוד מה כהן וליוי נוטלין מעשר כך המלך צאנכם יעשור (שא חזי) (שיעור מס המלך מעשר)

לא יתנה - תלישא-גדולה בתפקיד ללמד לאחריו - ירמז ע"פ **רש"י לשיעור** קדשי הגבול לכהנים (**שפת"ח** קדשים שמביאים לכהנים בגבולין)

לא יתנה - תלישא-גדולה בתפקיד ללמד לאחריו ירמז **למחיצות**, וכתב ה-**רמב"ם** שלא יהיה נחלה לכהנים ולוים בארץ עשרה עממים, אבל בשאר הארצות שכובש מלך ממלכי ישראל יש להם נחלה וחלק בבזיה. תרו"מ ובכורים רק מארץ עשרה עממים.

דברים שפטים יח,א:

לא יתנה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל
אשי ה' ונחלתו יאכלון:

לא יתנה - בהוויתו-ביסודו גזירת הכתוב תלש-הרחיק את מי? - **לכהנים הלויים** – קדמא ואולא המרמז על לימוד בסדר מסוים, שכאן עשוי להיות כלל, כלל מה? כל-שבט-לוי-פרט א'-**רש"י** בין תמימים בין בעלי מומין, **לני** - תביר-בעל מום אפשר יצא מן גזירת הכתוב? **כל שבט** דרגא מושך המיחול אל התמימים הדרגא - מצביעה על הכהנים הלויים? או מצביעה אל הסיפא אחרי האתנה.

חלק ונחלה – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות, רש"י - (חלק בזיה) נחלה בארץ עם ישראל-חלק השייך ל"חלק ונחלה"-ביזת הנכבשים, נחלת הנכבשים וחלק שלא שייך לביזת ולנחלת הארץ-זה ממועט מן המשפט השלילי, לכן בזה יהיה חלק. מהות חלק זה מתבררת אחרי האתנה, דרגא אחרי האתנה מצביע על הכתוב המלמד. אשי ה' ונחלתו יאכלון-

רש"י: אשי ה'-קדשו המקדש ס"א קדשי הקדשים-האם יש לכהן בעל מום חלק בק"ק?

רש"י: נחלתו-אל קדש הגבול תרומות ומעשרות-תביר טפחא-חלק לפרטים אבל נחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו.

ה' תביר...**יאכלון**-חלק השייך לאשי ה' ונחלתו-אלו קדשים: אלו תרו"מ ואף לוי מעשר עני אלו מתנות כהונה חולין? . חלק שלא שייך לאשי ה' ונחלתו-חטא מן הנ"ל.

דברים שופטים יח,ג:

וזו יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הנזבח אם-שור אם-שה
ונתן לפהו הירע והקלנים והקבה:

וזו יהיה משפט הכהנים - פזר תלישא-קטנה קדמא ואולא, תלישא - שיעורי מתנות כהונה מחולין, (ד) ע"פ **רש"י** שיעורי תרומה ושיעורי ראשית הגז, **וזו** – פזר ענינו וענין אחר.

פרט א' – **מאת העם** – מונח רביע **מאת** - תביר ממעט מ-**זבחי הנזבח** –את הכהנים עצמם ???

פרט ב' – **אם-שור אם-שה** מתנות כהונה מן החולין שייך בבהמות, ולא שייך בחיה שכבר נאמר עליהן בחיה בגדר בהמה אבל לא שייכת לזובח הזבח, כפי' **רש"י** - **שור** - פרט לחיה, **שה** פרט לטריפה?.

פסוק ג' - כלל בתיך כלל של **פסוק ג'** לענין אשי ה', **פסוק ב'** כלל ב'...לענין אשי ה' ונחלתו

דברים שופטים ח,ג:

וזו יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הנזבח אם-שור אם-שה
ונתן לפהו הירע והקלנים והקבה:

מאת זבחי הנזבח אם-שור אם-שה ספרי מ"ה – לרבות כלאיים (לרבות) בין בארץ בין בחו"ל.

מלבי"ם...וכן דרשו פה כל שהוא **שור** וכל שהוא **שה** וא' מרבה כלאיים וא' מרבה חו"ל ... בסתמא ספרי ר"ש ... כמו שמביא ב-

חולין קלו ע"ב...וכן יסביר כע"א ??? פטור מן המתנות, שכן לא דרש **אם-שה** לרבות את

זבחי הנזבח – מדובר בבשר חולין ובהמה היא בכלל חיה טהורה או חיה טהורה היא בכלל בהמה, לכן אפשר כי **זבחי הנזבח** – מרכא טפחא, יתור לרבות לשחיטת חולין חיה טהורה ועופות, לכן **מאת** – תביר, ממעט החיות והעופות הטהורים מ- **ונתן לפהו הירע והקלנים והקבה** מתן מן ממתנות כהונה,

הקרא **אם-שור** – מונח, רבוי כפי' **ספרי מ"ה** – לרבות כלאיים (לרבות) בין בארץ בין בחו"ל. **מלבי"ם**...וכן דרשו פה כל שהוא **שור** וכל שהוא **שה** וא' מרבה כלאיים וא' מרבה חו"ל ...

אם-שה –אתנה, והגבלה שלא יתן מן הטריפה:

ע"פ **רש"י** חיה (הקרא מוציא את החיה הטהורה ממתן מתנות כהונה), ראה **שפת"ח**.

אפשר כי **דברים שופטים ח,ג:** **וזו יהיה** – תרסא, בתקיד שיעורין למתנות כהונה מן החולין בפסוק (**ח,ג**) ... **ונתן לפהו הירע והקלנים והקבה** ובפסוק (**ח,ד**) כמוסבר כאן

דברים שופטים יח,ד:

ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן-לו:

ראשית דגנך – **רש"י:** זו תרומה ולא פרש בה שיעור...1/60, 1/50, 1/40.

תירשך ויצהרך – מונח רביע

וראשית גז צאנך תתן-לו – **רש"י:** 1/60 מחמש רחלות

ראה **דב' עקב ז,יג** על העברת הלימוד המקובל בהפרשת תרו"מ מכאן לשם

ב"ה טוב טוב דעת למדני (ל"ב) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **הצמית ההשערת**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים (פסוקים) – להגביל; מונח – רבי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.6 דברים שפטים טו, יח (התשע"ו, לא מעובד)

דברים שפטים יח, א: לא יהיה לפהנים הלזים כל-שבת לני חלק ונחלה עם-ישראל

אשי ה' ונחלתו יאכלון:

דברים שפטים יח, ב: ונחלה לא יהיה-לו בקרב אחיו ה' הוא נחלתו כאשר דבר לו: ס

רש"י (א - ב) כל-שבת לני - בין תמימין בין בעלי מומין:

שפת"ח ס דאם לא כן למה לי כל שבת לוי כיון שכתוב לפניו לכהנים הלזים אלא לרבות בין תמימים כו' ואם תאמר למה איצטרין מיעוט לבעלי מומין והא לעיל בפרשת צו כתיב כל זכר בבני אהרן יאכלנה ופירש רש"י כל זכר אפילו בעל מום כו' ר"ל שגם הם יחלקו בקרבנות ופשיטא שלא ינחלו דמשום זה ינתן להם חלק בקרבנות ויש לומר לפי שקדשי הגבול כגון תרמה וביכורים בכור וחלה זורוע וכו' שיש לבעלים טובת הנאה בקרבנותיהן שהם יכולין ליתן לאיזה כהן שירצו ולרובם הם נותנין לתמימים שיכולין להקריב ולא לבעלי מומין שאינם יכולין להקריב הוה אמרנא שיטלו חלק בארץ לכן צריך מיעוט:

חלק - בביזה: ונחלה - בארץ: אשי ה' - קדשי המקדש [קדשי קדשים] (ט: כהן בעל מום אוכל בק"ק, אף שאסור לעבוד): ונחלתו - אלו קדשי הגבול" תרומות ומעשרות. אבל נחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו. ובספרי דרשו, (דב' שפ' יח, ב) ונחלה לא יהיה-לו - זו נחלת שאר:

בקרב אחיו"ו – זו נחלת חמשה. ואיני יודע מה היא. ונראה לי שארץ כנען שמעבר הירדן ואילך נקראת ארץ חמשה עממין, ושל סיחון ועוג, שני עממין אמורי וכנעני. ונחלת שאר לרבות³ קני וקניזי וקדמוני. וכן דורש בפרשת מתנות שנאמר לאהרן על כן לא היה ללוי וגו' (דברים י, ט) להזהיר על קני וקניזי וקדמוני (ט: ע"פ **שפת"ח ע** ר"ל קדשים שמביאין מן הגבול ומה הם ומפרש תרומות ומעשרות) (דב' שפ' יח, א) **לא יהיה** – בהיותו (ביסודו) גזירת הכתוב תלש (טעם תלישא-גדולה בתפקיד תלש-הרחיק) את ה-**פהנים הלזים** – קדמא ואולא המרמז על לימוד בסדר מסוים, שכאן עשוי להיות כלל, ואחריו **כל-שבת לני** - פרט (רש"י) בין תמימים בין בעלי מומין. **לני** – תביר, בתפקיד שבור, מלמד על בעל מום. והסביר (**שפת"ח ס**) אפשר שכהן בעל מום יצא מן גזירת הכתוב כי לא נוטים לתת לו קדשי גבול לכן יהיה לו חלק ונחלה? תבנית הטעמים הבאה עונה על כך:

כל-שבת לני חלק ונחלה – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא נחלות בארץ-ישראל ושעל כל אחד חלה אותה הלכה. כפ' (רש"י) בין תמימים בין בעלי מומין, אין להם נחלה מחלוקה ע"פ הגורל. אלא כל שבת נתן להם ערים וסביבותיהם כנאמר ב-(**במדבר מסעי לה, ו**)

אשי ה' ונחלתו – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא קדשי המקדש ו/או קדשי קדשים ושעל כל אחד חלה אותה הלכה. כל הכהנים בין תמימים בין בעלי מום אוכלים בקדשי מקדש ובקדשי קדשים. וכן זוכים במתנות כהונה מקדשי הגבול. **יאכלון** – סלוק מגביל זכיות הכהנים, כהן לא יכול לדרוש שיתנו לו במתנות כהונה בגבולין כהסביר (**שפת"ח ס**) ויש לומר לפי שקדשי הגבול כגון תרמה וביכורים בכור וחלה זורוע וכו' שיש לבעלים טובת הנאה בקרבנותיהן שהם יכולין ליתן לאיזה כהן שירצו ועוד שכהן לא יכול לקבל כמתנות כהונה עבור עזרתו בכינוס תבואה לגורן.

ונחלה לא יהיה-לו – מרכא טפחא כיתור לרבות שאין תרומות ומעשרות מארץ קני וקניזי וקדמוני

דברים שפטים יח, י: לא ימצא בה' מעביר בננו-ובתו באש קסם קסמים מעוני ומנחש ומכשף:

ויקרא קדשים כג, ו: ואני אתון את-פני פאיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתנו למלך למען טמא את-מקדשי ולחלל את-שם קדשי:

דברים ראה יב, ל: השמר לה' פן-תנקש את-ריחם את-רי השמדם מפניך

ופן-תדרש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את-אלהיהם ואעשה-כן גם-אני:

דברים ראה יב, לא: לא-תעשה כן לה' אלהיך

כי-ליתעבדת ה' אשר שגא עשו לאלהיהם כי גם את-בניהם ואת-בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם:

ספרי דברים פרשת ראה פיסקא פא

(דב' ראה יב, לא) **לא-תעשה כן לה' אלהיך, יש כן לעבדה** (ט: אמרו שבעבודות של ע"ז יש לעבד לה') **ויש כן למתעבד** (ט: אמרו שבעבודות לה' יש לעבוד לע"ז)

אשר שגא – מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבעה דברים הקשורים לעבודת ה' ולהבדיל לעבודה זרה כהמשך (**ספרי**):

מיכן אמרו (ט: א) בדבר שמקריבים אותו למזבח אם מקריבים אותו לעבודה זרה חייב, (ט: ב) דבר שמקריבים אותו לעבודה זרה אם הקריבו למזבח פטור, (ט: ג) דבר שאין מקריבים אותו למזבח והקריבו לעבודה זרה אם מקריבים כיוצא בו (ט: ד) חייב (ט: ד) ואם לאו פטור, יכול לא יהו מקריבים חטאות ואשמות (ט: ה), אפשר כי מתיחס ל-ט: א) תלמוד לומר (דב' ראה יב, לא) **כי-ליתעבדת ה' אשר שגא דבר שאינו ומתועב במקום, (ט: ה) דבר אחר לא נתכוננו להקריב אלא מה שהמקום שונא. (ט: ט) כמו שמשיך (**ספרי**) ואומר (דב' ראה יב, לא) **כי גם את-בניהם ואת-בנותיהם**, אין לי אלא בניהם ובנותיהם אבותם ואמותם מנין תלמוד לומר **בניהם** גם בניהם (ט: ט) יתור מלת גם, ויתור מלת את שלא הזכיר הספרי) **בנותיהם** גם בנותיהם (ט: ט) כתוב של בנותיהם אין מלת גם, מלה זאת מגיעה מ-**גם את-בניהם** ונעשה בה שימוש חוזר. יש גם יתור מלת את שלא הזכיר הספרי) אמר רבי עקיבה אני ראיתי גוי אחד שכפתו לאביו והניחו לפניו כלבו ואכלו סליק פיסקא**

(דב' ראה יב, לא) **כי** – מונח לפני תבנית סוגרת ענין **גם את-בניהם ואת-בנותיהם**, מונח זה כעין מלמד על דרשות נוספות בתוכן לפי תבנית הטעמים שלה. אפשר שכאן הוא הגורם לשימוש חוזר במלת "גם" עם מלת **בנותיהם** גם בנותיהם ועל ע"י כך דורש "אמותם" מ-**בנותיהם** גם בנותיהם.

גם את-בניהם ואת-בנותיהם – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן שתי דרשות שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב וזה רבוי אבות מבניהם, רבוי אמהות מבנותיהם.

ירושלמי סנהדרין פ"ז ה"י (וילנה לח - לט) גמ' אזהרה לנותן מזרעו למולך מניין? ראה הפסוקים

(דב' שפ' יח, י) **מעביר בננו-ובתו** - מרכא טפחא בתפקיד יתור לרבות כפ' (**אור שמחה**) לרבות אפילו העביר **באש** לשאר ע"ז שאין

דרכה בכך, שחייב כרת.

... (וילנה לח,ב) **מולך**, כל שתמליכהו עליך, אפילו קיסם אפילו צרור (**וי' קד' כג**) **הכרתי אתו מקרב עמו**, לרבות שאר ע"ז בהיכרת

(**וי' קד' כג**) **הכרתי אתו** - מרכא טפחא בתפקיד יתור לרבות כהמשך (**ירושלמי**) לרבות שאר ע"ז בהיכרת

מקרב עמו – מונח אתנה,

רבי נסה בשם רבי לעזר (**אור שמחה** (א"ש)) - שאר ע"ז בהיכרת אף שאין דרכם בכך, ר' לעזר ב"ר שמעון אמר דאינו חייב אלא על המולך בלבד (א"ש) ודווקא על יוצאי יריכו) לרבות שאר ע"ז לבנים ולבנות, (וגירסה אחרת) לאבות ואמהות (א"ש) שאר ע"ז שחייבין כרת אף

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מוטו (ל"כ) כי במצוותך האמתית – התלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, השע"ח; **נציצת ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבי**; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תראסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

במעביר אביו ואמו) ... אמר ר' זעירה (א"ש) הא דאמרן דר' אלעזר בר' שמעון מחייב במעביר לפני שאר ע"ז אף באבות ואמהות היינו דווקא בשאין עבודתה לכן, (א"ש) שאין דרך עבודתה להעביר לפניה (אש) אבל אם היתה עבודתה לכן פטור (א"ש) דווקא במולך חייבה התורה עליו בכדרכה, אבל שאר ע"ז בכדרכה פטור ובשלא כדרכה חייב אפילו על אבות ואמהות)...

מתניתא מסייעא לרבי הילא (א"ש) דס"ל דמולך קיל טפי משאר ע"ז, שדרכה בעבודה זו, דבמולך חייב רק על יוצאי יריכו, דתני מולך בכלל עובדי ע"ז היה (דכתיב (ד' ראה יב), ופזר תדרש לאלהיכם לאמר איכה יעבדו הגוים ... משמע כל חוקות עבודותיהם, שבכל עבודה וכל חוק שהם עובדים חייב, ולעולם לא היה הכתוב צריך לפרט את המולך)

ויצא לידון להקל עליו (א"ש) ויצא המולך ליכתב בני עצמו, להיות נידון להקל) שלא יהיה חייב אלא על יוצאי יריכו (א"ש) אבל שאר ע"ז חייב עליהם אף באבות ואמהות אף כשעבודתם בכך, והוי סייעתא לר' הילא דאיכא תנא דס"ל הכי (כי יש עוד תנא הסובר כמוהו) (ו' קד' ג), וא"י אתון את-פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו...

(ו' קד' ג), וא"י אתון את-פני באיש ההוא – זקף-קטן מלמד על שתי דרשות, לפחות אחת מהן היא בתוכן

(ו' קד' ג), וא"י אתון את-פני – גרשיים מהפך פשטא – כעין יצא לידון בדבר אחר כענינו יצא להקל ולא להחמיר, יצא לידון בעבודת המולך מתוך שאר עבודות זרות, יצא להקל ולא להחמיר בה שלא יהיה חייב בהיכרת אלא על יוצאי יריכו לעומת שאר ע"ז חייב עליהם אף באבות ואמהות אף כשעבודתם בכך!

דרשה אחרת באיש ההוא – מונח זקף-קטן והכרתי אתו – מרכא טפחא, יתור לרבות שאר ע"ז בהיכרת אף שדרכם בכך. מקרב עמו – מונח אתנח,

דברים שפטים יח, יב: [ו] לא ימצא בך מעביר בנו ובתו בנאש קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף:

[יא] וחבר חבר ושאל אוב ויודעני ודרש אל-המתים:

[יב] כן-תועבת ה' כל-עשה אלה ובגלל התועבת האלה ה' אל-היך מוריש אותם מפניך:

רש"י (י) מעביר בנו ובתו באש – היא עבודת המולך, עושה מדורות אש מכאן ומכאן ומעבירו בין שתיים (ראה ספ"ד קעא). **קסם קסמים** – אי זהו **קוסם**? האוחז את מקלו ואומר אם אלך אם לא אלך; וכן הוא אומר: "עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו" (הו' ד, יב;

ראה ספ"ד קעא). **מעונן** – רבי עקיבא אומר: אלו נותני עונות, שאומרים: עונה פלונית יפה להתחיל. וחכמים אומרים: אלו אוהזי העינים (ראה ספ"ד קעא). **ומנחש** – פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך, מקלו נפל מידו (ראה שם).

(יא) [וחבר חבר – שמצורף נחשים ועקרים או שאר חיות למקום אחד (ראה ספ"ד קעב). **ושאל אוב** – זו מכשפות ששמו פיתום,

ומדבר משחיו, ומעלה את המת בבית השחי שלו (ראה שם). **ויודעני** – מכניס עצם חיה ששמה ידוע בתוך פיו, ומדבר העצם על ידי מכשפות (ראה סנה' סה, ב). **ודרש אל-המתים** – כגון המעלה בזכורו, והנשאל בגלגולת (ראה ספ"ד קעב). **(יב) כל-עשה אלה** –

'עושה כל אלה' לא נאמר, אלא **כל-עשה אלה** – אפילו אחת מהן (ראה ספ"ד קעג).

טט – **רש"י** בפירושו לפסוק **(יח)**, פירש כמעט את כל הפסוק פרט לאחרון מהו **ומכשף**. פסוק **(יח)**, בעל רישא המלמד על פעולת **וחבר חבר** ובעל סיפא המלמד על שלוש פעילויות הבאות **ושאל אוב ויודעני ודרש אל-המתים**:-- (אתנח) מרכא פשטא זקף-קטן

טפחא סלוק. התבנית הזאת מלווה תוכן ובו שתי פעולות **שאל ודרש**, הצירוף של (אתנח) מרכא פשטא זקף-קטן ושתי פעולות מעלה אפשרות ללימוד אלפני לפניו ולאחריו.

לימוד אלפני לפניו לפסוק (יח), ללמד מהו ה-**מכשף** שלא פירש רש"י ב-(יח). פ' **רש"י (יח)**, כי **ושאל אוב** – זו מכשפות ששמו פיתום, ומדבר משחיו, ומעלה את המת בבית השחי שלו (ראה ספ"ד קעא) טט – **מכשפות הקשורה באדם מת ויודעני** – מכניס עצם חיה ששמה ידוע בתוך פיו, ומדבר העצם על ידי **מכשפות** (ראה סנה' סה, ב). טט – **מכשפות הקשורה בחיה מתה**.

אפשר כי כל אלה מלמדים מהו ה-**מכשף** הכתוב ב-(יח).

לימוד לאחריו לפסוק (יח), ללמד כי **ודרש אל-המתים** – כגון המעלה בזכורו (כנראה אדם מת), והנשאל בגלגולת (של אדם מת או של חיה מתה) (ראה ספ"ד קעב). טט – הלימוד בחלק הראשון קישר מכשפות למתים וכאן רוצה ללמד כי **ודרש אל-המתים** שהוא פעולה הקשורה במתים גם היא למכשפות תחשב. אפשר כי הלימוד למכשפות מתחיל מלאחריו **ודרש אל-המתים** ומלמד כי גם **ושאל אוב ויודעני** קשורים במתים לפי האופנים המפורשים וכל אלה מלמדים כי ה-**מכשף** הכתוב ב-(יח), פעולתו ע"י קשר כלשהו למתים.

ומצאנו כי המתים יודעים משהו מהעתיד כמסופר ב-**בבלי ברכות יח**, והתניא: מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ראש השנה בשני בצורת והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות. ושמע שתי רוחות שמספרות זו לזו, אמרה חדא לחברתה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם.

רש"י (יב) כל-עשה אלה – 'עושה כל אלה' לא נאמר, אלא **כל-עשה אלה** – אפילו אחת מהן (ראה ספ"ד קעג).

כל-עשה אלה – מונח אתנח, מונח מרבה, אתנח מגביל, רוצה לומר כי כל הפעילויות המנויות ב-(יח, יא) והרשומות ברישום קצר **כל-עשה** – מונח, חלה עליהם ההגבלה הבאה מטעם אתנח במלת **אלה** – אתנח, כפי רש"י אפילו אחת מהן (ראה ספ"ד קעג).

[יד] כיו הנזים האלה אשר אתה יורש אותם אל-מעננים ואל-קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לה' אל-היך:

[טו] נביא מקרבך מאחריך פלמי יקים לה' ה' אל-היך אלו תשמעונו:

(דב' שפ' יח, יד) ואתה – זקף-גדול ענין בעל לפחות שלוש נקודות שתיים באופן אחד ואחת באופן אחר,

תיב"ע... יאתין לא כאתהון אלהן כהניא אילון אוריא ותומיא ונביא תחציא יהב להון ה' אלקכון

רש"י: לא כן נתן לך-הקב"ה לשמוע אל מעוננים אל קוסמים שהרי השרה שכניה על הנביאים, אורים ותומים הענין: שמיעה דרישת עתיד. שתי נקודות באופן אחד אלו שמיעה אל הנביאים ואל האורים ותומים נקודה באופן אחר – הגויים שומעים **אל-מעננים ואל-קסמים** – מרכא טפחא, בתפקיד ענין אחד

מלבי"ם ע"י לימוד התורה וע"י נביא.

(דב' שפ' יח, יד) ... ואתה לא כן – זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין שנוי גדול מהסדר הטבעי של אומות העולם כיון שתעו בדור אנוש הם תחת המזלות ואין יודעים העתיד אבל עם ישראל ה' מודיעו העתיד ע"י נביא אמת.

(דב' שפ' יח, יד) ... ואתה לא כן – זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין שנוי גדול מהסדר הטבעי של אומות העולם כפי **[שפת אמת דברים פרשת שופטים [תרמ"ז - תרמ"ח - תרמ"ט] ...** ויש חכמה בעולם שנה נפש ומאלו הכחות נמצא בחכמי האומות. מעוננים היא החכמה בזמן. קוסמים במעשה. אוב ידעוני בנפשות. אכן לבנ"י נמשך בכל יום התחדשות למעלה מן הזמן והטבע.

ד-אלול-התשע"ח 15-Aug-18 12/17 ZZFisher/טטודל-48-דברים-שפטים

לעלוי כל נשמות ישראל, לעלוי נשמות הורי והורי רעיתי

י' אלול תמי הנס אמיל בן ברונ, לרפואת חזקיהו אלכסנדר סנדר יצחק בן

יהודית בתוך כל ישראל

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221

www.Taamei-Hamikra.co.il

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ופסוקים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = **טרקא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטי; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטי; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטי; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.7 דברים שפטים טז, יח (התשע"ז)

דברים שפטים יח, יג: תמים תהיה עם ה' אלהיך:

[רש"י] (דב' שפ' יח, יג) **תמים תהיה עם ה' אלהיך** – התהלך עמו בתמימות ותצפה לו⁵ (שפת"ח פ) אל תעשה כמו שעושים עע"ז ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז⁶ (שפת"ח צ) ואז כך תפרש הקרא **תמים** (טט: היינו) תהיה עמו ולחלקו: **ואגרות קודש כרך טו ע' סד, אדמו"ר ממ"ש, דבר מלכות שפטים התשע"ז**] ... על דרך עניני שמירת הגוף והנפש, עניני רפואה וסגולות בדוקות וכיוצא בזה (עיי' גם כן [שו"ע י"ד סי' קעט הל' מעונן ומכשף], כמה פרטים בהנ"ל). אבל במה דברים אמורים, כשיודעים הענינים הנ"ל על בורים, שרשי הנשמות שרטוטי היד. ותמה אני אם יש בדורנו מי שיאמר ויפרסם שבקי הוא בענינים אלו.

[טור יורה דעה הלכות מעונן ומכשף סימן קעט] ... אבל בית אשה ותינוק מותר לעשותן סימן כגון שקונה בית ואומר מעת שקניתיו היה לי לסימן טוב⁷ כי הצלחתי בכל דרכי וכן משנשאתי אשה פלונית⁸ וכן שאומר לתינוק פסוק לי פסוקך ושמה כשאומר לו פסוק מהברכות⁽⁸⁾ (פרישה) שזה כעין נבואה) וכתב הרמב"ם כל אלו וכיוצא בהם מותר הואיל ולא כיון מעשיו ולא מנע מלעשות אלא עשה זה סימן לעצמו לדבר שכבר היה זה מותר: **[שו"ע י"ד הלכות מעונן ומכשף סי' קעט] [סע' ד] ... הגה ו (= ש"ך) ויש אוסרין** (רמב"ם וסמ"ג). יב' וההולך בתום ובוטח בה', חסד יסובבנו (תהילים לב, י). ... ועל ידי ספר יצירה (פרישה) פירוש בשמות הקדושים) מותר לעשות לכתחלה ... וכ"כ ה"ר ישעיה כל אדם שעושה על ידי שמותיו הקדושים מותר שהוא גדולתו וגבורתו של הקדוש ברוך הוא

[רבינו בחיי] (בר' לז יז, יא) **אֲנִי־אֵל שׁוֹדֵי הַתְּהַלֵּךְ לִפְנֵי וְהִנֵּה תָמִים**: ... ודע כי נקרא "תמים" מי שתוכו כברו (זוהר פינחס, סולם סע' שלג), ופיו ולבו שוים, וענין היחוד צריך שתהיה עדות הלב והפה שוים, על כן הזכירו הש"י **וְהִנֵּה תָמִים** ... ועל כן באה מצות עשה שבתורה, שנאמר (דב' שפ' יח, יג) **תָּמִים תְּהִיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ**: והוא השבח הגדול האמור בכל הצדיקים: (בר' נח וט) **אִישׁ צַדִּיק תָּמִים**.

(דב' שפ' יח, יג) **תָּמִים תְּהִיֶה** – (סלוק) מונח זקף-קטן, זקף-קטן מורה שיש כאן שני לימודים, מונח עשוי ללמד על רבוי מצב מסוים לימוד (א) מצוות עשה כפ' רש"י התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ואז תהיה עם ה' ולחלקו ומוזה בא לאו הבא מכלל עשה כפסק **[שו"ע י"ד הלכות מעונן ומכשף סי' קעט] [סע' א] א** אין שואלים בחזקים בכוכבים ולא בגורלות. הגה: בן משום שנאמר: (דב' שפ' יח, יג) **תָּמִים תְּהִיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ** (ב"י בשם תוספות דע"פ ובשם ספרי). א ג] וכ"ש (א) דאסור לשאול (ב) בקוסמים ומנחשים ומכשפים (פסקי מהרא"י סי' צ"ו).

לימוד (ב) מצוות עשה לשמור על גוף ונפש בריאים. לכן כפ' **[אגרות קודש כרך טו ע' סד, אדמו"ר ממ"ש]** על דרך עניני שמירת הגוף והנפש, עניני רפואה וסגולות בדוקות וכיוצא בזה מותר להעזר מהידועים בדרך התורה ענינים אלו על בורים, וכפי שפסק השו"ע י"ד סי' קעט.

תָּמִים – מונח, עשוי ללמד על רבוי מצב מסוים בסכנות שונות כמו שפסק **[שו"ע י"ד הלכות מעונן ומכשף סי' קעט]** בסעיפים שונים. להתיר להיעזר בסימן שארע בעבר כגון בית אשה ותינוק. לחישה על נשיכת עקרב, חבור חבר להציל נפשו מנחש ועקרב ואופני הזק אחרים. ולקרות פסוקים להגן מן המזיקין, ולהתרפאות בקמיע אפילו שיש בהם שמות, ולשאת קמיעות שיש בהם פסוקים..

(דב' שפ' יח, יג) **עָם** – טפחא, בתפקיד שנוי ורבוי, **[ש"ל"ה] [מאמאר תורה שבכתב שש מעלות לכסא ע' פו] [דרך חיים ותוכחה מוסר]** (דב' שפ' יח, יג) **תָּמִים תְּהִיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ**: זה הפסוק כולל כל הנהגת המדות וקדושה, ושיהיה דבק בהשם תמיד תמים תהיה. עוד יש בזה הפסוק רמז גדול המתבאר בזוהר במקום אחר ואמר כשהאדם עושה ומקיים מצות מוסיף כח בדיוקנא שלעילא ובעבירה פוגם לעילא ותתא וכו'. וכשאדם חוטא מחזו רשימין באפיה (טט: העבירה משאירה רושם בפניו, נראית בפניו) וזהו ענין הכרת פניהם ענתה בס, וכן כתיב חכמת אדם תאיר פניו.

(דב' שפ' יח, יג) **עָם** – טפחא, בתפקיד שנוי, ע"פ ה-**[דברי צדיקים, הרב דב בעריש מאשפצין (אוצר החכמה) ע' 66]** ע"פ גמרא חולין, שאדם צריך לעשות מצוות שלא בדרך אנשים מלומדה, היינו לשנות עצמו שהמצוות תהיינה כוונה לשם יתברך לבדו, בלי שום כוונה אחרת. שמי שעושה מצוה בלא כוונה הוא רק חציו לפני ה' באיברים הנגלים, צריך לחבר את האיברים הנסתרים וכלי המחשבה שיהיו קשורים בה' בשעת המעשה **(זוהר פינחס, סולם סע' שלג)**. ואז לא יוכלו המעוננים וכו' לעשות לו מאומה ... שאין לירא מהם.

(דב' שפ' יח, יג) **עָם** – טפחא, בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **ה' אֱלֹהֶיךָ** ולהיות לדבר אחד. **[זוהר במדבר שלח, הסולם קע]** ... כל דנטיר ברית קדישא, אזדווגת ביה שכינתא, ושריאת עליה, ובגין כך (דב' שפ' יח, יג) **תָּמִים תְּהִיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ**: (דב' שפ' יח, יג) **תָּמִים תְּהִיֶה ולבחר עם ה' אֱלֹהֶיךָ**: בזווגא חדא (היינו מאוחד עם ה'), דכיון נטיר ברית דא, **עָם ה' להי**, ולא אתפרש מניה.

שתי ההבנות (דב' שפ' יח, יג) **עָם** – טפחא, בתפקיד שנוי, **עָם** – טפחא, בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו ולהיות לדבר אחד. הם מאוחדות, כי ע"י השנוי שהאדם עושה בעצמו להיות כל כוונתו לשם שמים, הוא מתבטל אל שיי"ת ומתאחד עמו.

(דב' שפ' יח, יג) **ה' אֱלֹהֶיךָ** – מרכא סלוק, כעין רבוי הגבלות, ע"פ **[ארמון על מכונו, הרב ארמוני מ"ח, (אוצר החכמה) ע' 82]** תקבל בתמימות הנהגת ה' הניסית (שם הוי') והנהגת ה' הגלויה בטבע (שם אלקים) והכל מונהג ומוגבל על ידו ואין בלעדו.

(דב' שפ' יח, יג) **ה' אֱלֹהֶיךָ** – מרכא סלוק, כעין רבוי הגבלות, האדם המבקש לדבוק בשי"ת צריך להגביל עצמו להיות תוכו ככברו, דובר אמת, וכוונת מעשיו לה' לבדו. אפשר להוסיף גם כיוון נוסף הגבלת התמים אל התמימים אבל עקשות עם העקשים

(שמו"ב כב) (כו) עַם־הַסִּיד תִּתְחַסֵּד עַם־גְּבוּר תָּמִים תִּתְמַם: (כו) עַם־נֶגֶב תִּתְבָּר וְעַם־עַקֵּשׁ תִּתְפָּל:

(תה"י ח) (כו) עַם־הַסִּיד תִּתְחַסֵּד עַם־גְּבוּר תָּמִים תִּתְמַם: (כו) עַם־נֶגֶב תִּתְבָּר וְעַם־עַקֵּשׁ תִּתְפָּל:

דברים שפטים יח, יג: תמים תהיה עם ה' אלהיך: ס

דברים שפטים יח, יד: כיו הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ושמעו ואתם לא לן גתן לך ה' אלהיך:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות: אנתח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מנוח – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט; לא ממש; **טפחא = טרחא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב-מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו I** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** כמעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תראסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

[ספרי דברים פרשת שופטים פיסקא קעד] (דב' שפ' יח,יד) כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם, עֲשֵׂה מִצְוַה הָאִמּוּרָה בְּעֵינֵי שִׁבְשֻׁכָהּ אֶתָּה יוֹרֵשׁ אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה. אֶל-מַעֲנֵינִים וְאֶל-קַסְמִים יִשְׁמְעוּ. שֵׁמָּה תֹאמַר לָהֶם יֵשׁ בְּמָה לְהִשָּׁאֵל וְלֵי אֵינְךָ לִי לְתַלְמוּד לֹמֵר וְאֶתָּה לֹא כֹן גִּתָּן לָהּ הִיא אֶל-הֵיךָ:] [נתן לך], לך נתנה ואתה מניח דברי תורה ומתעסק בבטולה סליק פיסקא

(דב' שפ' יח,יד) כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביעי, אפשר שלפנינו דרשה במידה י"א של ל"ב מידות של ר' אלעזר בריה"ג סדור שנחלק.

מוצע לומר שבקריאה עם פסק מלת "כי" מצטרפת לפסוק הקודם **(דב' שפ' יח,ג) תָּמִים תְּהִיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ: ס (דב' שפ' יח,יד) כִּי** בזכות עשיית מצוה האמורה בענין שהיא הכתובה לפני-כן **(דב' שפ' יח,ג) תָּמִים תְּהִיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ**

שבשכרה אֶתָּה יוֹרֵשׁ אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה. וזוכה לנאמר בסוף הפסוק לקשר הנבואי מעם **(דב' שפ' יח,יד) הִיא אֶל-הֵיךָ: אל (דב' שפ' יח,טו) נְבִיא מִקְרָבְךָ מֵאַחֶיךָ כְּמִנֵי יָקִים לָהּ ה' אֱלֹהֶיךָ אֲלֵינוּ תִשְׁמְעוּן:** (ראה **[שפת אמת]** להלן).

בקריאה ללא פסק מלמד על דרכי הגוים **(דב' שפ' יח,יד) כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה ... אֶל-מַעֲנֵינִים וְאֶל-קַסְמִים יִשְׁמְעוּ**

[שפת אמת דברים פרשת שופטים [תרמ"ז - תרמ"ח - תרמ"ט]]

בפסוק **(דב' שפ' יח,ג) תָּמִים תְּהִיֶה כו' (דב' שפ' יח,יד) כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה כו' אֶל-מַעֲנֵינִים כו'.** פ"י כי נמצא חכמה בטבעיות והוא בחי עשרה מאמרות שנברא בו העולם דכתי' **(תה' צב,ג) מִה-גְּדֹלוֹ מַעֲשֵׂיךָ כו'** כאן נשלב את הנלמד מתבנית הטעמים בכתוב **(דב' שפ' יח,יד) וְאֶתָּה לֹא כֹן** – זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד כעין שנוי גדול, כאן עבור בני ישראל, מהסדר הטבעי של אומות העולם כהמשך פירוש **[שפת אמת]**

ויש חכמה ב"עולם שנה נפש" ומאלו הכחות נמצא בחכמי האומות. **מַעֲנֵינִים** היא החכמה בזמן. **קַסְמִים** במעשה. **(דב' שפ' יח,יא) אוֹב וְיִדְעוּ בַנְּפֹשׁוֹת.**

וכאן בא השנוי הגדול

אכן לבני"ם נמשך ככל יום התחדשות למעלה מן הזמן והטבע. וזה ענין עשרת הדברות שנמסר כל ההנהגה ביד בני"ם. כי עשרה מאמרות הם החק שנתן הקדוש ברוך הוא בהבריאה. ובעשרת הדברות כת' **(שמי' ית' כ,א) וַיִּדְבֶּר אֱלֹהִים אֶת-פְּלִי-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמְרֵ: שִׁנְתָּה זֶה הַחֵק וַיִּבְחַן שֶׁל בְּנֵי כְּמִ"ש (שעי' נא,טו) וְאֲשִׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ. אֲשִׁים הוּא לְשׁוֹן עֵתִיד וְהוּא. כִּי בְּאֵמַת הָאוֹתוֹת הוֹשִׁמוּ בְּלִב בְּנֵי כְּמִ"ש בְּקַבְּלַת הַתּוֹרָה. אֶךְ מִתְּפָרְשִׁין בְּכָל עֵת בְּפִירוּשֵׁים וְצִירוּפִים שׁוֹנִים.**

ומעידה על כך תבנית הטעמים של **(דב' שפ' יח,יד) גִּתָּן לָהּ** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. הבסיס הוא אותיות עשרת הדברות וההרחבה היא בכל עת בפירושים וצירופים שונים, ועד שבדיבורים אלו מתקיימין ומתחדשים מעשה בראשית תמיד (שיסודם מעשרה מאמרות שהם החוק שנתן הקב"ה בהבריאה (ראה לעיל) ראה המשך מאמר שפת אמת).

ואלה הדרכים יכולין בני"ם להשיג תמיד. ומזה ה' הנבואה בישראל כמ"ש **(דב' שפ' יח,יא) וְנִתְּתִי דְּבָרֵי בְּפִיךָ. וְהַנְּבִיא הִיא בְּכַח כְּלִלוֹת בְּנֵי כְּמִ"ש (דב' שפ' יח,טו) נְבִיא מִקְרָבְךָ. רַק שֶׁהַנְּבִיא הוֹצִיא מִכַּח אֵל הַפּוֹעֵל כַּח הַדִּיבּוּר שֶׁבְּכָלִלוֹת בְּנֵי כְּמִ"ש (שעי' נא,טו) וְאֲשִׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ וְאֲשִׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ וַיִּבְצֵל הַיְּהוָה פְּסִיתֶיךָ לְנִטְעַ שְׁמַיִם וְלִיִּסְד אֶרֶץ וְלֹאמַר לְצִיּוֹן עֲמִי-אֲמַת: ס** שבדיבורים אלו מתקיימין ומתחדשים מעשה בראשית תמיד. ועיין במד' יתרו שכל הנביאים קבלו נביאתן מהר סיני כמ"ש **(שמי' ית' כ,א) וַיִּדְבֶּר ... לְאַמְרֵ: כו':**

(א) כפי' **(ר' יוסף בכור שור) (דב' שפ' יח,יד) אֶל-מַעֲנֵינִים וְאֶל-קַסְמִים יִשְׁמְעוּ** - 'אנטננט' (בלעז, טט: ישמעו, ישימו לב), כי אין השכינה שורה עליהם. **וְאֶתָּה לֹא כֹן גִּתָּן לָהּ** - לא נתן לך כך, אלא משרה שכניתו על הנביאים, שתבוא לך מאת הקדוש ברוך הוא.

(ב) **(רלב"ג) (דב' שפ' יח,יד) כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל-מַעֲנֵינִים וְאֶל-קַסְמִים יִשְׁמְעוּ** - רוצה לומר, כי מפני היותם תחת המזל יקרה להם שיגידו קצת העתידות בזה האופן; אך אתה אינך כן, כי הנביא לבד הוא אשר יודיע לכם המתחדש, כאמרו: **(במ' בלק נג,ג) כִּי לֹא-נִחַשׁ בְּעֵינֶיךָ וְלֹא-קָסַם בְּיִשְׂרָאֵל כִּפְתָּה וְלֹא-עָקַב וְלִיִּשְׂרָאֵל מִה-פֹּעֵל אֵל: כִּמו שֶׁפִּרְשָׁנוּ בְּפִרְשַׁת 'בְּלַק' (שם). או ירצה בזה: כִּי אֵלֹהִים הַגּוֹיִם, לְחִסְרוֹנָם, לֹא הִשְׁגִּיחַ הַשֵּׁם יִתְעַלֶּה בְּהֵם לְהוֹדִיעַ לָהֶם הָעֵתִידוֹת, וְאֵינְךָ לָהֶם מִפְּנֵי זֶה נְבִיא; וְלִזְאוֹת הַסְּבָה יִתְפַּיִסּוּ בְּאֵלֹהֵי הַמַּהֲתַלּוֹת שִׁיּוּדֵיכֶם וְהַקַּסְמִים. וְאוֹלָם אֶתָּה- הִנֵּה נִתָּן לָךְ הַשֵּׁם יִתְעַלֶּה שֶׁתִּגִּיעַ לָךְ הוֹדַעַת הָעֵתִידוֹת בְּשִׁלְמוֹת עַל יַד נְבִיא. הַגּוֹיִם תַּחַת הַמְּזוֹל וְלְחִסְרוֹנָם אֵינְךָ מוֹדִיעַ לָהֶם הָעֵתִידוֹת וְאֵינְךָ לָהֶם מִפְּנֵי זֶה נְבִיא, אֲבָל לִיִּשְׂרָאֵל הוֹדַעַת הָעֵתִידוֹת בְּשִׁלְמוֹת עַל יַד נְבִיא. וְזֶה שְׁנוֹי גְּדוֹל בְּסֹדֵר הַטְּבַעִי שְׁאֵין יוֹדְעִים הָעֵתִיד.**

דברים שפטים יח,טו: נְבִיא מִקְרָבְךָ מֵאַחֶיךָ כְּמִנֵי יָקִים לָהּ ה' אֱלֹהֶיךָ אֲלֵינוּ תִשְׁמְעוּן:

[רש"י] (דב' שפ' יח,טו) מִקְרָבְךָ מֵאַחֶיךָ כְּמִנֵי - כְּמוֹ שֶׁאֵינְךָ מִקְרָבְךָ מֵאַחֶיךָ יָקִים לָהּ תַּחַתִּי, וְכֵן מְנַבֵּיא לְנְבִיא:

נְבִיא – קדמא, אפשר מלמד על העיקר השביעי לרמב"ם ... שנבואת משה רבנו עליו השלום היתה אמיתית, ושהוא אב לנביאים, לקודמים לפני ולבאים אחריו. אפשר שבא ללמד שנבואת משה היא מקדמת דנא

יָקִים לָהּ – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב ואלו הנביאים הבאים מכה נבואת משה רבנו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט; שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; תפיצת ההשערות; אנתח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופסוקים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא טגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלשא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלשא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.8 דברים שפטים טז, יח (התשע"ח) (בהשתתפות נחלת יעקב)

דברים שפטים יז, ד: והגד-לך ושמעת ודרשת היטב והגה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בישראל: (וי' ה,א) ונפש כייסחא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אמ-לוא יגיד ונשא עונו: (דב' ראה יג,טו) ודרשת וספרת ושאלת היטב והגה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך: (דב' שפ' יט,יח) ודרשו השפטים היטב והגה עד-שקר העד שקר ענה באחיו: כדי ללמוד גזירה שוה ללא עירעור הכתובים צריכים להיות מופנים מכל צד.

[מדרש תנאים] (דב' שפ' יז,ד) והגד-לך ושמעת וכי אפשר לבשר ודם לשמוע אלא מפי הגדה (טט: אחת מהמלים יתירה, ולפי המשך זאת "והגד-לך" ולכן פנויה לדרשה בגורה שוה) אלא הרי אתה דן נאמר כאן והגד ונאמר להלן (וי' ה,א) הגדה (טט: יגיד) מה להלן בבית דין אף כאן בבית דין:

במידת גזרה שוה במשמעות שרש הג"ד כנדרש ב-[מדרש תנאים] המלמד על עדות בבית דין בין (וי' ה,א) הגדה (טט: יגיד) בבית דין אז גם ב-(דב' שפ' יז,ד) והגד בבית דין, אם כן מה משמעות (דב' שפ' יז,ד) והגד-לך – מקף כרב-מצב מקום הגדה ולמי מגיד. (א) מחוץ לדין בנושא הנידון בבית-דין אפילו לדיין (ב) בשעת דיון בבית דין בנושא הנידון. התורה בוררת רק מצב (ב).

(דב' שפ' יז,ד) והגד-לך ושמעת – (סלוק) טפחא אתנה תבנית טעמים כמו (דב' וא' ו,ד) שמע ישראל שביט הדין העדים והנידונים או המתדיינים יהיה עליהם עול מלכות שמים.

(דב' שפ' יז,ד) ושמעת ולא מאלך (טט: טעם אתנה מגביל שלא ידון הדיין מידיעת עצמו אלא על פי עדים): ודרשת מן התורה: היטב נאמר כאן היטב (יחיד לע"ז) ונאמר להלן (דב' ראה יג,טו) היטב (עיר הנידחת לע"ז) מה להלן (יג,טו) (עיר הנידחת לע"ז) בשבע חקירות אף כאן (יז,ד) (יחיד לע"ז) בשבע חקירות מה כאן (יז,ד) בשני עדים הכתוב מדבר אף להלן (יג,טו) בשני עדים הכת' מדבר: (יז,ד) והגה אמת להוציא את הספק: (יז,ד) נכון הדבר שתהא עדותן מכוונת פרט לשהכחישו זה את זה אפלו בכדיקות שאין זה נכון: (יז,ד) נעשתה התועבה הזאת בישראל להוציא את העובד ע"ז וברח שנ' (יז,ד) בישראל:

[ספרי דברים שופטים פיסקא קצ] (דב' שפ' יט,יח) ודרשו השפטים היטב (עד זומם) ולהלן הוא אומר (דב' שפ' יז,ד) והגד-לך ושמעת ודרשת היטב (יחיד לע"ז) (דב' ראה יג,טו) היטב (עיר הנידחת לע"ז) (דב' שפ' יט,יח) היטב (עד זומם) לגזירה שוה מלמד שבדקים אותו בשבע חקירות אין לי אלא חקירות, בדיקות מנין תלמוד לומר (דב' ראה יג,טו) והגה אמת נכון הדבר [מדרש תנאים] דורש גזרה שוה נוספת משני מופעי מלת "היטב", [ספרי שופטים פיסקא קצ] לומד גזרה שוה זאת משלושה מופעי מלת (דב' שפ' יז,ד) היטב (יחיד לע"ז) (דב' ראה יג,טו) היטב (עיר הנידחת לע"ז) (דב' שפ' יט,יח) היטב (עד זומם) לגזירה שוה אחת מתכונות גזרה שוה שאפשר לקחת כתוב נוסף שבסביבת הכתוב שממנו לומדים גזרה שוה באחד מהפסוקים ולהעביר מסקנה הילכתית ממנו אל הפסוקים האחרים שמתפתים בגזרה שוה. ל-[ספרי] ברור שהכתוב (דב' שפ' יז,ד) היטב (יחיד לע"ז) הוא על דרישת שני עדים אף שאינם כתובים במפורש. הידיעה על שני העדים מועברת אל הכתוב (דב' ראה יג,טו) היטב (עיר הנידחת לע"ז) שגם בה צריכים שני עדים ובית דין עורך להם שבע חקירות. אם הידיעה הזאת הדרשה חזרת אל (דב' שפ' יז,ד) היטב (יחיד לע"ז) ולומד בה ששני העדים נבחנים האם (יז,ד) נכון הדבר – זקף-קטן בתפקיד שתיים, שהעדים לא יכחישו זה את זה בשני תחומים (א) חקירות (זמן ומקום) (ב) בדיקות (דברים אחרים)

דברים שפטים יז, טז: רך לא-ירבה-לו סוסים

ולא-ישיב את-העם מצרימה למען הרבות סוס וה' אמר לכם לא תספון לשוב בקרב הנה עוד: הנושאים לברור בסיפא של הפסוק: (א) האם הנאמר הוא לאו לחיוב או למצוה (ב) האם זה לשעה או לדורות (ג) האם לדור או בכלל [רמב"ן (שמ' בש' יז,ד) ... (דב' שפ' יז,טז) וה' אמר לכם לא תספון לשוב בקרב הנה עוד שהיא מצוה באמת, לא הבטחה. תורה שלמה – יז משפטים, מילואים ע' רסז (אוצר החכמה)] 5 א) ומצינו פסוקים שנאמרו וליש מפרשים נאמרו רק לשעה. כתב [רבינו בחיי] (דב' שפ' יז,טז) לא תספון לשוב בקרב הנה עוד זו מצות שעה ואינה מצוה לדורות. וב-[צדה לדרך] תמה עליו שהרי מפורש בסוכה נא: שהיא מצוה לדורות וכן מפורש ברמב"ם.

ע"פ [ירושלמי סוכה פ"ה ה"א] שכתוב זה הוא אחת משלוש אזהרות בתורה לא לשוב למצרים מפני שלסוף יפלו בחרב כמו שנאמר בנביא. ואם זאת מצוה לדורות אז מה שנענשו ע"י מלכי הגוים הוא על שעברו ושובו לדור במצרים כמובא ב-[עוז והדר המורחב מובאות התוספות בבלי גיטין ע' יט ד"ה דף נז ע"ב] "אמר אביי וכולהו קטלינהו אלכסנדרוס מוקדון. ואמרינן בגמרא מאי טעמא איענשו שהרגם אלכסנדר מוקדון. משום דעברי אהאי קרא (דב' שפ' יז,טז) לא תספון לשוב בקרב הנה עוד, ואינהו הדור אתו, שחזרו למצרים. (טט: אלכסנדר מוקדון (=א"מ) הוא שם מייצג למלכי הגוים, שהוא צוה על בנין אלכסנדריה. הפרעות הראשונות ביהודי מצרים היו ע"י נבוכדנצר (כנבואת [ירמ' מב,טז]) שגם החריב את מצרים הישנה כ-130 שנה קודם לא"מ. פרעות ידועות ביהודי בימי הרומים 400 – 500 שנה אחרי אלכסנדר, כגון טריינוס או טרוגינינוס כפי' [גר"ח קנייבסקי ירושלמי סוכה פ"ה ע"פ ז].

[ירושלמי (וילנא) [סוכה פ"ה ה"א] תני רשב"י בג', מקומות הוזהרו ישראל שלא לשוב לארץ מצרים שנאמר (שמ' בש' יז,ד) זי אשור ראיכם את-מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד-עולם: (דב' שפ' יז,טז) וה' אמר לכם לא תספון לשוב בקרב הנה עוד: (דב' תבוא כח,סח) והשיבה ה' מצרים באניות בקרב אשר אמרתי לה לא-תסיף עוד לראתה. ובשלשתן חזרו ובשלשתן נפלו. אחת בימי סנחריב מלך אשור שנא' (ישעי' לא,א) הוי הידדים מצרים לענף מה כתיב בתריה (ישעי' לא,ג) ומצרים אדם ולא-אל וסוסייהם פשר ולא-רות וה' יטה לזו וכשל עזר ונפל עזר ויחזו פלם יכליון: ס ואחת בימי יוחנן בן קרח. (ירמ' מב,טז) והיתה החרב אשר אתם וראים ממנה שם משיג אתכם בארץ מצרים והרעב אשר אתםו דאגים ממנו שם ידבק אחרים מצרים ושם תמותו.

מוצע לומר כי (דב' שפ' יז,טז) לא תספון – מונח רביע מרמז ללפחות ארבעה דברים הקשורים לנושא לשוב בקרב הנה עוד למצרים. (דבר א) [ירושלמי סוכה פ"ה ה"א] מלמד שנאמרו שלוש אזהרות בתורה לא לשוב למצרים מפני שלסוף יפלו בחרב כמו שנאמר בנביא, הן בבחינת חזקה שאכן כך יקרה. ואפשר שזה מרומז בפתיחת הסיפא של (דב' שפ' יז,טז) וה' אמר לכם – כל מקום שנאמר "וה' " זה ה' ובית דינו, בנוסף זה בתבנית טעם עליון של (שמ' ית' כב) אגבלי ה' אלתיהי – פשטא מונח זקף-קטן. הכתוב מלמד על פסק דין מגלוי אלוקות

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט: שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התעשה"ח; **הצפית ההשערת**: **אנתח**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ופסוקים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **המקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבוי**; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** – טרףא – שני משמעות, רבוי מתפוט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונה רביעי** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה, שכהה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

שממנו נתנו עשרת הדברות, ואפשר כי הוא כדברי האר"י המובאים ב-**[מאיר בת עין, רב ביקיאים מאיר, ע' תצו (אוצר החכמה)]** נפקא לדינא ... לסברת ראב"ע שנשארו ניצוצות במצרים, מותר לדור במצרים ואינו גורם גלות לשכינת עוזנו על חנם ח"ו. (וכאן מצטט את **[הגהות מיימוניות מלכים פ"ה, ה"ז]** שלא אסרה תורה אלא לבאים מארץ-ישראל). אבל לדעת רבי עקיבא שלא נשארו ניצוצות במצרים, אסור לדור בה, וההולך לדור בה גורם גלות לשכינת עוזנו על חנם כנזכר בדברי רבינו האר"י זלה"ה. לפי רבי עקיבא אפשר להסביר שטעם מלת **(דב' שפ' יז, טו) וְהָיָה אִמְרֵךְ לְכֶם** – זקף-קטן בתפקיד שתיים, מרמז לנבואות שני נביאים ישעיהו וירמיהו על הכליון ליורדים לדור במצרים הגורמים לגלות השכינה על חנם. החל מהתשי"ז כמעט ואין בה מבני ישראל.

(ארבעה דברים ב-ה) [דבר מלכות שפטים התשע"ח ע' נד, נקודות משיחות קודש – אדמו"ר מ"מ"ש] (דב' שפ' יז, טו) וְהָיָה אִמְרֵךְ לְכֶם לֹא תִסְפֹּן לְשׁוֹב בְּבִרְךָ הַזֶּה עוֹד

בטעם אסור השיבה במצרים בזמן הזה פרש הרמב"ם בספר המצוות (לא תעשה מ"ו) (ט:א) כדי שלא נלמד כפירתם (ט:ב) שלא ננהג כמנהגייהם המגונים לדעת התורה..... (ט:ג) האיסור לדור במצרים בזמן הזה הוא מחמת אותם מצרים שנשארו במקומותם (ט:ט) למרות הבלבול של סנהריב) ואף שהם מיעוט, הרי לגבי הבא לגור אצלם הם "קבוע" ו"כל קבוע כמחצה על מחצה דמי" ואינם בטלים ברוב שאינם מצריים.

האדמו"ר מ"ש הוסיף ענין רביעי "לא תוסיף" לשוב למצרים אבל (ט:ד) מותר לגר מצרי לבוא בקהל אף שיש מיעוט מצרים שנשארו (ט:ט) גם לאחר הבלבול שעשה סנהריב), וזה מדין קבוע כמחצה על מחצה דמי, וכל דפריש מרובא קפריש ומותר מיד (ט:ט) וכאן יש להביא הנימוק שלעיל ו"כל קבוע כמחצה על מחצה דמי" ואינם בטלים ברוב שאינם מצריים ועוד שע"י הגיור ממעט את המצרים) (ט:ט) באופן זה אפשר להוסיף קנין עבדים מהם. ועוד שח"א יראו עצמות בני אפרים שהרגום פלשתים ביציאתם ממצרים קודם ליציאת מצרים בציון ה' למשה (זה על בסיס [שמות רבה בשלה כ"א]) (לפני "חזון העצמות היבשות" של הנביא יחזקאל לשיטה שהחזון על בני אפרים אלו, או שהחזון לא היה עליהם).

בירור האם מותר לדור במצרים.
מהלך א [רמב"ם מלכים פ"ה, ה"ז] ומותר לשכון בכל העולם חוץ מארץ מצרים ב, (ט:ט) הרמב"ם מגדיר את התחום של מצרים מן היסוד הגדול ועד המערב ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה כנגד ארץ כוש וכנגד המדבר, הכל אסור להתישב בה, בשלשה מקומות הזהירה תורה שלא לשוב למצרים, שנאמר לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד, לא תוסיף עוד לראותה, לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם, ואלכסנדרריאה בכלל האיסור.

ב [הגהות מיימוניות מלכים פ"ה, ה"ז] ... ואין לנו טעם להתיר אם לא נפרש כפירוש רא"ם שפירש (דב' שפ' יז, טו) לֹא תִסְפֹּן לֹא אסרה תורה אלא בְּבִרְךָ הַזֶּה כלומר מא"י למצרים אבל משאר ארצות מותר ע"כ מס"ה: ולדעת [חסדי דוד פי' תוספתא] וכן מוכח מהירושלמי [סנה' פ"ה, ח"ח] שנראה שלכל יהודי מותר לשוב לדור במצרים שחודשה אחרי חורבנה בידי סנהריב. [חסדי דוד – תוספתא נזיקין ב: סנה' פ"ד, ה"ב, רב דוד פארדו, ע' תרלח (אוצר החכמה)] ר"ש בן אלעזר אומר לא אותה (ט:ט) יריחו) בנה אלא אחרת בנה (ט:ט) יריחו שלא במקומה הראשון), ומשנבנתה הותרה לישב בה, וכך הוא אומר (מ"ב ב"ה) וַיִּגְשׁוּ בְנֵי-הַנְּבִיאִים אֶשְׁרֵי-בִירְיָהוּ אֶל-יִצְחָק ופ' [חסדי דוד] שאם לא כן היכי דירי בה בני הנביאים. והמשך פירושו [חסדי דוד] וכן מוכח מהירושלמי [סנה' פ"ה, ח"ח] ודע דבתר דברי רשב"א מסיים בה בירושלמי וכן הוא אומר (דב' שפ' יז, טו) לֹא תִסְפֹּן לְשׁוֹב בְּבִרְךָ הַזֶּה עוֹד, ולכאורה אין כאן מקום לזה (ט:ט) הפסוק (דב' שפ' יז, טו), ונראה דקא משמע לן דכי היכי דאמרינן גבי יריחו יכל שנבנה מחדש אעפ"י שנבנה באיסור, משנבנה הותרה הדירה ואפ"י היא באותו המחוז, ה"נ באיסור דירת מצרים כל מקום שנבנה מחדש, משנבנה הותרה הדירה ויצא לנו טעם מרווח מפורש בש"ס להיתר דירת מצרים בזה"ל, הואיל ואין זו מצרים הראשונה ממש אלא שנבנית מחדש, דלראשונה קורין לה מצרים הישנה. וה"ט דאשכחן לגדולי ישראל שדרו בה דרי דרי.

מהלך א ממעט האיסור מיהודים שמחוץ לארץ-ישראל. (דב' שפ' יז, טו) לְשׁוֹב בְּבִרְךָ הַזֶּה עוֹד – תביר מרכא טפחא סלוק.
(דב' שפ' יז, טו) בְּבִרְךָ הַזֶּה – מרכא טפחא מרמז על קבוצת פרטים העשויה להתרחב. יש דרכים רבות למצרים, וזמנים שונים להגיע אליה. **(דב' שפ' יז, טו) לְשׁוֹב** – תביר מרמז שעל חלק מהפרטים לא חלה הלכה או ענין מסוים. אם האיסור הוא כפי **[תולדות יצחק] הוראת שעה** שאז היו רשעים מאד, אז מותר לשוב אליה אחרי חורבן מצרים בידי סנהריב ונבוכדנצר ובלבול יושביה, כך שרובם כבר אינם צאצאי המצרים של זמן יציאת מצרים. אבל **לאוסר לדורות** יש לפרש כ-**[הגהות מיימוניות מלכים פ"ה, ה"ז]** שלא אסרה תורה אלא לבאים מארץ-ישראל.

מהלך ב [אנציקלופדיה תלמודית כרך ב, ארץ ישראל] [המתחיל בעמוד קצט טור 11]
ומותר לצאת לסחורה לחו"ל⁵⁰ (רמב"ם מלכים פ"ה ה"ט), שכן אפילו לצאת למצרים אמרו: **(דב' שפ' יז, טו) לֹא תִסְפֹּן לְשׁוֹב בְּבִרְךָ הַזֶּה עוֹד**, ליישיבה אין אתה חוזר אבל אתה חוזר לסחורה ולפרקמטיא ולכבוש הארץ⁵² (ירושלמי סנה' פ"ה, ח"ח; בבלי סנה' פ"א ועיין פאה"ש שם ס"ק כב), שסתם סחורה הוא על מנת לחזור לביתו⁵³ (פאה"ש שם).
[אנציקלופדיה תלמודית כרך לה, לאו שאין בו מעשה] [המתחיל בטור תנט]]

וכן השב למצרים* והשתקע שם ועבר על הלאו של: **(דב' שפ' יז, טו) לֹא תִסְפֹּן לְשׁוֹב בְּבִרְךָ הַזֶּה עוֹד**⁶³³, שכתבו ראשונים שאינו לוקה, לפי שבשעת הכניסה לא עשה איסור, ובהשתקעו שם אין בו מעשה⁶³⁴ (רמב"ם מלכים פ"ה, ח"ח), אף על פי שעבר עליו על ידי מעשה הכניסה למצרים, ביארו אחרונים שהוא משום שהכניסה למצרים אינה מעשה איסור⁶³⁵ (משנ"ה יסוה"ת ס"א יבין שמועה אות א); **מהלך ב** ממעט האיסור מהבא שלא לדור, ממעט האיסור מהזמן שאחרי חורבן מצרים הישנה.

(דב' שפ' יז, טו) לְשׁוֹב בְּבִרְךָ הַזֶּה עוֹד – תביר מרכא טפחא סלוק. נתחיל בהסבר סוף הפסוק **עוֹד** – סלוק מגביל שיבה למצרים הישנה רק לפרקמטיה ולכבוש (אבל דיוור אסור). ע"פ **[הגהות מיימוניות מלכים פ"ה, ה"ז]** דיוור במצרים החדשה עשוי להיות מוגבל רק לבאים שלא מארץ-ישראל או לא מוגבל לדעת **[חסדי דוד]** וכן מוכח מהירושלמי [סנה' פ"ה, ח"ח] שנראה שלכל יהודי מותר לשוב לדור במצרים שחודשה אחרי חורבן מצרים בידי סנהריב ונבוכדנצר ובלבול יושביה. אף-על-פי שהיסטורייית עם ישראל מלמדת שיישיבה בה וקשרים עם מקום שבו נפלו הרבה ניצוצות קדושה שבבירת הכלים ובחטא אדם הראשון מסתיימת בכפגיעה משמעותית בעם ישראל.

(דב' שפ' יז, טו) בְּבִרְךָ הַזֶּה – מרכא טפחא מרמז על קבוצת פרטים העשויה להתרחב. מרחיב ממצרים הישנה שחרכה אל מצרים החדשה. **(דב' שפ' יז, טו) לְשׁוֹב** – תביר מרמז שעל חלק מהפרטים לא חלה הלכה או ענין מסוים. מלמד שאין לוקין על כניסה למצרים שאינה מעשה איסור וגם על השתקעות שם כי אין בו מעשה. (כיצד אפשר לומר זאת על הדר בקביעות ועובד במצרים?)